Palvelukuvaus palveluntuottajille

Kelan kuntoutuksen palvelukuvaus

1.4.2024

Päivitetty 24.11.2026

Kela
PL 450, 00056 Kela
Puhelin 020 634 11
etunimi.sukunimi@kela.fi
www.kela.fi

Muutoshistoria

Pvm	Muutos
24.11.2026	Yleinen osa luku 9.1: Päivitetty kohtaa rikostaustan selvittämisestä Poistettu yleisestä osasta luku 12.2 ja lukuun 12.1 lisätty kohta koskien sosiaali- ja terveydenhuollon valvonnasta annettua lakia Lisätty luku 17.1.2 Palveluntuottajan ja palveluyksikön rekisteröinti

Sisällysluettelo

Johdanto 5

1 LAKU-perhekuntoutuksen asiakas 6

2 Hyvä kuntoutuskäytäntö 7

2.1 Asiakasperheen tavoitteet ohjaavat kuntoutuksen toteutusta 8

2.2 Omakuntoutus osaksi asiakasperheen arkea 8

2.3 Yhteistyö on tuloksellisen kuntoutuksen edellytys 9

3 LAKU-perhekuntoutuksen järjestäminen 9

3.1 Asiakasperheen oikeus valita palveluntuottaja 9

3.2 LAKU-perhekuntoutuksen toteuttaminen 10

3.3 LAKU-perhekuntoutuksen kesto ja rakenne 11

3.4 Kuntoutukseen sisältyvien tapaamisten määrät ja niiden pituus 12

4 LAKU-perhekuntoutuksen toteuttaminen 13

4.1 Palveluntuottajan tehtävät ennen LAKU-perhekuntoutuksen alkamista 13

4.2 Palveluntuottajan tehtävät LAKU-perhekuntoutuksen aikana 13

4.3 Palveluntuottajan tehtävät LAKU-perhekuntoutuksen jälkeen 21

5 LAKU-perhekuntoutuksen toteuttava henkilöstö 22

5.1 Moniammatillinen tiimi 22

5.2 Moniammatillisen tiimin tehtävät 22

5.3 Moniammatillisen tiimin kokoonpano 23

5.4 Muu asiakasperheen kuntoutukseen osallistuva henkilöstö 24

5.5 Kuntoutuksen toteuttavan henkilöstön tehtävät ja kokemusvaatimukset 25

6 Palveluntuottajan kokemus 27

7 LAKU-perhekuntoutuksessa käytettävät tilat 27

7.1 Palveluntuottajan toimipisteessä sijaitsevat tilat 27

8 Toimintakyvyn arviointi ohjaa toteutusta ja todentaa muutosta 28

8.1 Mittarit ja menetelmät, niiden käyttö ja mittauksen tarkoitus 28

Johdanto

LAKU-perhekuntoutus on pitkäkestoista kuntoutusta perheelle, jossa on lapsi tai nuori, jolla on diagnosoitu neuropsykiatrinen häiriö. Kuntoutus toteutetaan moniammatillisesti, ja kuntoutus perustuu asiakasperheen aktiiviseen toimijuuteen sekä tiiviiseen yhteistyöhön heidän arkeensa kuuluvien toimijoiden kanssa.

LAKU-perhekuntoutukseen osallistuva perhe tarvitsee tukea toimintakykynsä ja jaksamisensa vahvistamiseen, toiminnanohjaukseen sekä lapsen tai nuoren tunnesäätelyyn ja toivotun käyttäytymisen vahvistamiseen. Perhe tarvitsee myös tukea arjen sujuvuuteen ja perheen sisäisen vuorovaikutuksen vahvistamiseen. Kuntoutus toteutetaan pääsääntöisesti perheen arjen ympäristöissä.

Kohderyhmään kuuluvat harkinnanvaraisen kuntoutuksen asiakkaat, jotka täyttävät palvelukuvauksen kohdassa 1 luetellut kriteerit (Laki Kansaneläkelaitoksen kuntoutusetuuksista ja kuntoutusrahaetuuksista 12§).

Palvelukuvauksen rakenne

Tämän Kelan kuntoutuksen palvelukuvauksen muodostaa **2 osaa**, jotka ovat

- kuntoutuspalvelun osa
- yleinen osa.

Palvelukuvauksen osat on sijoitettu tähän kokonaisuuteen peräkkäin, ja molemmilla osilla on oma kansilehtensä sekä sisällysluettelonsa. Molempia palvelukuvausten osioita sovelletaan samanaikaisesti Kelan järjestämän kuntoutuksen toteuttamisessa.

Palveluntuottaja sitoutuu toteuttamaan LAKU-perhekuntoutuksen tämän palvelukuvauksen sekä yleisen osan periaatteiden ja vaatimusten mukaisesti. Nämä osat täydentävät toisiaan, ja niitä molempia sovelletaan Kelan järjestämän kuntoutuksen toteuttamisessa.

1 LAKU-perhekuntoutuksen asiakas

LAKU-perhekuntoutuksen asiakas on perhe (jatkossa *asiakasperhe*), jossa on **7–15-vuotias lapsi/nuori**, jolla on todettu asianmukaisen diagnostisen arvion perusteella jokin seuraavista **neuropsykiatrisista häiriöistä:**

- ADHD/ADD
- autismikirjon häiriö (ilman kognitiivisen kehityksen häiriötä)
- Touretten oireyhtymä tai pitkäaikaiset tic-oireet.

Lisäksi lapselle tai nuorelle on moniammatillisen arvion perusteella terveydenhuollossa tehty

- tarvittava alkuvaiheen hoito ja tuki
  - joka sisältää psykoedukaation ja/tai neuropsykiatrisen ohjauksen
- huolellinen kokonaistilanteen kartoitus, joka sisältää
  - arvion perheen valmiudesta sitoutua kuntoutukseen ja sen edellyttämiin muutoksiin perheen arjessa
  - edellytykset osallistua kuntoutukseen
- konkreettinen arvio tuen tarpeesta sekä laadittu kuntoutuksen tavoitteet
- perhearvio
  - joka sisältää mm. perheeseen kuuluvat henkilöt, vanhemmuuteen liittyvät järjestelyt, perheenjäsenten keskinäinen vuorovaikutus, ajankohtaiset stressi- ja kuormitustekijät sekä muun tuen tarve.

- **Huomioitavaa:** Edellä mainittujen tietojen pitää olla kuvattuna lääkärinlausunnossa.

- **Lapsella tai nuorella voi esiintyä neuropsykiatriseen häiriöön liittyviä**
  - samanaikaisia käytös- ja tunne-elämän oireita, joiden hoito toteutuu terveydenhuollossa
  - toimintakykyä heikentäviä oireita, joihin pystytään vaikuttamaan kuntoutuksella. Tällaisia oireita ovat esimerkiksi vaikeudet sosiaalisessa vuorovaikutuksessa tai omassa toiminnanohjauksessa.

Lapsen/nuoren **neuropsykiatrisen häiriön lisäksi** perheellä on pitkäkestoisen monimuotoisen kuntoutuksellisen tuen ja ohjauksen tarve. Kuntoutuksen tarve kohdentuu neuropsykiatrisen häiriön aiheuttamiin arjen haasteisiin.

Perheeseen kuuluvat perheen itse määrittämät, heidän päivittäiseen elämäänsä kuuluvat omaiset tai läheiset. Jotta asiakasperhe voi osallistua kuntoutukseen, heidän elämäntilanteensa pitää mahdollistaa täysipainoinen ja suunnitelmallinen osallistuminen kuntoutuksen kaikkiin osa-alueisiin.

LAKU-perhekuntoutus ei sovellu perheelle, jos

- lapsen/nuoren terveydentilan selvittelyt ovat kesken, eikä kuntoutuksen tarvetta ja tarkoituksenmukaisuutta ole vielä mahdollista arvioida
- perheessä on kriisi, kuten muuttuva perhetilanne (esim. vanhempien vaikea ero, lapsen sijoitus kodin ulkopuolelle), tai huoltajan psyykkinen vointi estää kuntoutukseen osallistumisen
- perheen kuntoutuksen tarve kohdistuu ensisijaisesti muuhun kuin lapsen/ nuoren neuropsykiatrisen häiriön aiheuttamiin arjen haasteisiin, joihin LAKU-perhekuntoutuksella ei voida vaikuttaa
- lapsella/nuorella on akuutti psykiatrisen hoidon tarve
- lapsella/nuorella on huomattavia vaikeuksia selviytyä arjen toimissa ja osallistua niihin.

2 Hyvä kuntoutuskäytäntö

Laadukas ja tavoitteellinen kuntoutus edellyttää yhdessä asiakasperheen kanssa asetettuja kuntoutuksen tavoitteita, jotka ovat asiakasperheelle saavutettavia ja merkityksellisiä. Lisäksi asiakkaan kuntoutuksesta saaman hyödyn tulee olla mahdollisimman vaikuttava ja pitkäaikainen.

Tavoitteisiin pääsemiseksi valitse palveluntuottajana asiantuntijuutesi perusteella

- kunkin asiakasperheen yksilölliseen tilanteeseen soveltuvat toimintatavat ja menetelmät
- kuntoutuksen toteuttavan moniammatillisen tiimin ammattihenkilöt, jotka vastaavat kaikista asiakasperheen kuntoutuskokonaisuuteen liittyvien osa-alueiden

toteutuksesta asiakasperheen kanssa koko kuntoutuksen ajan.

Toteuta LAKU-perhekuntoutus palveluntuottajana siten, että

- asiakasperhe voi luottaa kuntoutuksessa käytettävien menetelmien ja toteutustapojen (ml. etäkuntoutus) pohjautuvan tieteelliseen näyttöön tai olevan muuten vakiintuneita ja yleisesti hyväksyttyjä
- vuorovaikutus on arvostavaa ja asiakasperheen kuntoutukseen on paneuduttu
- asiakasperhe osallistuu kuntoutuksensa suunnitteluun (ml. omakuntoutus) ja itseään koskevaan päätöksentekoon sekä saa sitä varten yleistä ja kohdennettua tietoa
- asiakasperhe tunnistaa toimintakykyynsä vaikuttavat tekijät, tunnistaa rajoitteiden lisäksi vahvuutensa sekä yksilö- ja ympäristötekijöitä, jotka mahdollistavat toivotun muutoksen.

2.1 Asiakasperheen tavoitteet ohjaavat kuntoutuksen toteutusta

Toteuta LAKU-perhekuntoutus palveluntuottajana siten, että

- asiakasperheen kanssa yhdessä asetetut kuntoutuksen tavoitteet ovat merkityksellisiä
    - Varmista, että asiakkaan kuntoutuksen tavoitteet ovat saavutettavia, aikataulutettuja sekä tarkoituksenmukaisia.
- asiakasperhe näkee muutoksen mahdollisena ja kykenee sitoutumaan työskentelyyn, jota tavoitteiden saavuttaminen edellyttää
- kuntoutuksessa keskitytään olennaisiin asioihin ja kuntoutus on asetettujen tavoitteiden mukaista
- kuntoutuksen tavoitteiden saavuttamista ja siihen tarvittavaa työskentelyä arvioidaan yhdessä koko kuntoutuksen ajan.

2.2 Omakuntoutus osaksi asiakasperheen arkea

Toteuta kuntoutus siten, että asiakasperhe

- saa voimavaroja kuntoutumisessa tarvittavaan aktiiviseen työskentelyyn ja kykenee käyttämään niitä arjessa
- kokee harjoitteet ja kuntoutumista tukevat toimintatavat mielekkäiksi ja helposti omaksuttaviksi

- oppii keinoja, joilla voi muokata toimintatapojaan ja ympäristöään kuntoutumista edistäviksi
- kokee saavansa ratkaisuja asiakkaan häiriöstä johtuviin haasteisiin
- saa mahdollisuuden oppia uusia elämäntapoja ja taitoja.

Lisätietoja: Yleinen osa, luku 1.3: Hyvä kuntoutuskäytäntö.

2.3 Yhteistyö on tuloksellisen kuntoutuksen edellytys

Toteuta LAKU–perhekuntoutus palveluntuottajana siten, että

- tarvittavat perheen verkostot osallistuvat kuntoutukseen perheen tarpeiden mukaisesti
- yhteistyö läheisten ja eri toimijoiden kanssa on merkityksellistä tavoitteellisessa ja pitkäjänteisessä kuntoutumisessa
- asiakasperhe tietää eri toimijoiden tehtävät ja heidän osuutensa kuntoutuksessa
- erilaista osaamista ja näkökulmia yhdistävä moniammatillinen yhteistyö toteutuu
- viestintä asiakasperheen ja eri toimijoiden kanssa on toimivaa ja selkeää sekä toteutuu sovitusti.

3 LAKU-perhekuntoutuksen järjestäminen

3.1 Asiakasperheen oikeus valita palveluntuottaja

Asiakasperhe valitsee itselleen sopivimman Kelan hyväksymän palveluntuottajan pääsääntöisesti siltä hyvinvointialueelta, jossa lapsi/nuori asuu.

Suosituksena on, että

- asiakas valitsee palveluntuottajan ensisijaisesti itseään lähimpänä olevista palveluntuottajista
- matka palveluntuottajan toimipisteeseen on alle 80 kilometriä/suunta.

Jos 80 kilometrin säteellä ei ole asiakkaalle sopivaa palveluntuottajaa käytettävissä, asiakasta suositellaan valitsemaan seuraavaksi lähin palveluntuottaja.

3.2 LAKU-perhekuntoutuksen toteuttaminen

3.2.1 LAKU-perhekuntoutuksen tarkoitus ja tavoite

LAKU-perhekuntoutuksen tarkoituksena on, että asiakasperhe mm.

- saa tietoa ja ohjausta keinoista, joiden avulla he voivat selviytyä neuropsykiatristen oireiden kanssa
- saa tietoa ja konkreettisia ohjeita liittyen lapsen/nuoren tunnesäätelyyn ja toiminnan ohjaukseen sekä keinoja käyttäytymisen ohjaamiseen
- saa tietoa ja konkreettisia ohjeita siihen, miten he voivat löytää ja vahvistaa arkeen liittyviä selviytymiskeinoja ja voimavaroja
- löytää heille soveltuvia keinoja, joilla he voivat toteuttaa omakuntoutustaan sekä edistää kuntoutumistaan ja arkensa sujumista
- saa tukea yhteistoimintaan siten, että he löytävät koulunkäyntiä ja kaverisuhteita tukevia menetelmiä, joita he voivat toteuttaa arkiympäristöissään.

Auta asiakasperhettä jäsentämään omaa elämäntilannettaan ja toimimaan omien kuntoutustavoitteidensa saavuttamiseksi. Toteuta asiakkaan kuntoutus asetettujen tavoitteiden ja palvelukuvauksen mukaisesti sekä niin, että se on asiakasperheelle mielekästä ja hyödyllistä.

3.2.2 Toteutustapa

Toteuta LAKU-perhekuntoutus järjestämällä

- tapaamisia
- verkostotapaamisia
- ryhmätapaamisia lapselle/nuorelle
- ryhmätapaamisia aikuisille läheisille

Toteuta tapaamiset asiakasperheen ja tarvittavien arjen toimijoiden kanssa tilanteen vaatimalla tavalla ja palvelukuvauksen mukaisesti. Toteuta kuntoutus perheen tarpeiden mukaan eri arjen ympäristöissä.

Jaksota kuntoutukseen sisältyvät erilaiset tapaamiset ja toimet siten, että niistä muodostuu eheä, asiakasperheen kuntoutustarpeeseen vastaava kokonaisuus.

3.2.3 Etäkuntoutuksen toteutus LAKU-perhekuntoutuksessa

LAKU-perhekuntoutuksen tapaamisia on mahdollista toteuttaa kasvokkaisten tapaamisten lisäksi etäkuntoutuksena. Etäkuntoutus toteutetaan reaaliaikaisina kuvapuheluina. Toteuta kuvapuheluja tarvittaessa myös iltaisin (ma–pe).

Toteuta LAKU-perhekuntoutuksessa kuvapuheluita siten, että arvioit

- yhdessä asiakasperheen kanssa, soveltuvatko kuvapuhelut asiakasperheelle
- kuvapuheluiden toimivuutta koko kuntoutuksen ajan ja tee tarvittaessa muutoksia kuntoutuksen toteutustapaan.

Huomioitavaa: Palveluntuottajalla pitää olla valmiudet toteuttaa kuvapuheluita asiakasperheen tarpeen mukaisesti.

Lisätietoja: Yleinen osa, luku 7: Etäkuntoutuksen toteutus.

3.3 LAKU-perhekuntoutuksen kesto ja rakenne

LAKU-perhekuntoutuksen kokonaisesto on **enintään 18 kk,** mukaan lukien ennakko- ja seurantatapaamiset.

LAKU-perhekuntoutuksen sisältö:

1. 1 ennakkoyhteydenotto asiakasperheeseen
2. enintään 17 tapaamista asiakasperheen kanssa
3. 4–6 verkostotapaamista asiakasperheen ja lapsen/nuoren hoitotahon, koulun ja/tai arjen toimijoiden kanssa
4. enintään 5 ryhmätapaamista lapsille/nuorille
5. enintään 5 ryhmätapaamista aikuisille läheisille
6. 2 seurantatapaamista.

Suosituksena on, että asiakasperheen tapaamiset (17 tapaamista) toteutetaan 12 kk aikana.

3.4 Kuntoutukseen sisältyvien tapaamisten määrät ja niiden pituus

Toteuta LAKU-perhekuntoutuksen tapaamiset seuraavasti:

- Toteuta **1 ennakkoyhteydenotto** puheluna tai kuvapuheluna asiakasperheeseen ennen kuntoutuksen alkua.
    - Ennakkoyhteydenoton kesto **on keskimäärin 30 minuuttia.**

- Toteuta enintään **17 tapaamista** asiakasperheen (ja tarvittavien arjen toimijoiden) kanssa.
    - Tapaamisten kesto on **60 tai 90 minuuttia/tapaaminen** ja se määräytyy asiakasperheen yksilöllisen tarpeen ja tilanteen mukaan. **Huomioitavaa**: Matkoihin käytetty aika ei sisälly tuntimäärään.
    - Toteuta tapaamiset kasvokkain pääsääntöisesti perheen arjen ympäristöissä. Osan tapaamisista voit toteuttaa palveluntuottajan toimipisteessä tai kuvapuheluina.

- Toteuta **4–6 verkostotapaamista** asiakasperheen ja lapsen/nuoren koulun, hoitotahon ja/tai tarvittavien arjen toimijoiden kanssa**.**
    - Verkostotapaamisten kesto on **90 minuuttia/tapaaminen**.
    - Toteuta verkostotapaamiset kasvokkain tai kuvapuheluina.

- Toteuta lapsille/nuorille enintään **5 ryhmätapaamista**
    - Ryhmätapaamisen kesto on **60 minuuttia**.
    - Toteuta ryhmätapaamiset kasvokkain tai ryhmämuotoisina kuvapuheluina.

- Toteuta aikuisille läheisille enintään **5 ryhmätapaamista**
    - Ryhmätapaamisen kesto on **90 minuuttia.**
    - Toteuta ryhmätapaamiset kasvokkain tai ryhmämuotoisina kuvapuheluina.

- Toteuta **2 seurantatapaamista** asiakasperheen kanssa.
    - Tapaamisten kesto on **60 minuuttia**. Matkoihin käytetty aika ei sisälly tuntimäärään.
    - Toteuta seurantapaamiset kasvokkain tai kuvapuheluina.

4 LAKU-perhekuntoutuksen toteuttaminen

4.1 Palveluntuottajan tehtävät ennen LAKU-perhekuntoutuksen alkamista

4.1.1 Ennakkoyhteydenotto asiakkaaseen

Ota asiakasperheeseen yhteyttä puheluna tai kuvapuheluna **2 viikon kuluessa** kuntoutuspäätöksen saapumisesta.

Ennakkoyhteydenoton tavoite on, että

- varmistat yhdessä asiakasperheen kanssa, että LAKU-perhekuntoutus soveltuu heille ja on oikea-aikaista ottaen huomioon lapsen/nuoren terveydentilan ja perheen tilanteen
- asiakasperhe saa tarkempaa tietoa esim.
    - kuntoutuksen toteutusaikataulusta ja kuntoutuksen toteuttajasta
    - kuntoutuksen sisällöstä ja toimintavoista sekä mm. ryhmätapaamisista ja mahdollisuudesta toteuttaa kuntoutus osittain kuvapuheluina
- asiakasperhe voi itse vaikuttaa kuntoutuksen sisältöön, toteutukseen ja tapaamisten paikkaan, minkä lisäksi he voivat luottaa siihen, että perheen erityistarpeet tulevat huomioiduksi
- asiakasperhe pystyy valmistautumaan tulevaan kuntoutukseen esim. miettimällä etukäteen, millaisia tavoitteita ja toiveita heillä on kuntoutukselle
    - Tue asiakasperhettä heille merkityksellisten tavoitteiden asettamisessa.
- kartoitat yhdessä asiakasperheen kanssa, keitä työryhmän jäseniä, arkeen liittyviä toimijoita ja muita yhteistyötahoja perheen kuntoutuksessa tarvitaan ja sovitte verkoston toimintatavoista
- asiakasperheelle annetaan mahdollisuus esittää kysymyksiä kuntoutuksesta ja toiveita sen toteutuksesta
- kerrot asiakkaalle etukäteen kuntoutuspalvelussa käytettävistä mittareista.

4.2 Palveluntuottajan tehtävät LAKU-perhekuntoutuksen aikana

4.2.1 Kuntoutukseen sisältyvien tapaamisten toteutus ja tavoite

Toteuta **asiakasperheen tapaamiset aina asiakkaan tarpeen ja tilanteen** vaatimalla tavalla. Kutsu tapaamisiin lisäksi myös mahdollisesti tarvittavat arjen toimijat.

Arvioi asiakasperheen kanssa ensimmäisten tapaamisten aikana kuntoutuksen oikea-aikaisuutta ja tarkoituksenmukaisuutta. Keskeytä kuntoutus alkuvaiheessa, jos toteatte yhdessä asiakasperheen kanssa, että kuntoutus ei ole oikea-aikaista tai tarkoituksenmukaista tai jos asiakasperhe kokee, että kuntoutus ei vastaa heidän tarpeitaan.

Tapaamisten tavoite on, että

- asiakasperhe oppii ymmärtämään lapsen/nuoren oireita ja käyttäytymistä sekä suhtautumaan tilanteisiin rakentavasti ja käyttämään asianmukaisia keinoja käyttäytymisen ohjaamiseen
- asiakasperhe ottaa käyttöön itselleen sopivia keinoja, joilla he voivat parantaa arkensa sujuvuutta
- asiakasperhe oppii keinoja, joilla he voivat vahvistaa vuorovaikutus- ja tunnetaitojaan
- kodin ja koulun välinen yhteistyö on toimivaa ja se tukee aidosti lapsen/nuoren toimintaa ja osallisuutta
- asiakasperheen omakuntoutus varmistetaan tapaamisten välillä välitehtävien avulla.

Kuntoutuksen päätösvaiheessa tapaamisissa sovitaan asiakasperheen kanssa mm. siitä, mitkä ovat keskeisimmät kuntoutuspalautteeseen kirjattavat asiat.

Välitehtävät

Suunnittele asiakasperheen kanssa erilaisia omakuntoutusta tukevia välitehtäviä, joita perhe tekee tapaamisten välisinä aikoina. Välitehtävien tavoitteena on tukea asiakasperhettä heidän toimintatapojensa muuttamisessa ja kuntoutumiseen sitoutumisessa sekä auttaa heitä toteuttamaan omakuntoutusta arjessaan.

Tapaamispaikka

Toteuta tapaamiset vaihtoehtoisesti

- asiakkaan arjen ympäristöissä
- palveluntuottajan toimipisteessä
- osittain kuvapuheluina.

Valitse tapaamispaikka käsiteltävän aiheen sekä osallistujien tarpeen ja tilanteen mukaan. Ota tapaamispaikan valinnassa **aina huomioon asiakasperheen yksilöllinen tilanne, lähtökohdat ja toiveet**.

Huomioitavaa: Kuntoutuksen henkilöstöllä pitää olla valmius liikkua asiakasperheen luo ja toteuttaa kuntoutusta lapsen/nuoren arjen ympäristössä (esimerkiksi kotona, koulussa, harrastuksissa jne.), aina asiakkaan tarpeen mukaisesti.

Osallistujat

Tapaamisiin osallistuvat

- **aina** lapsi/nuori **ja/tai** asiakasperhe **tai** perheenjäseniä
- **aina vähintään 1 moniammatillisen tiimin ammattihenkilö** tai erityisopettaja tilanteessa, jossa on läsnä vain lapsi/nuori
- **aina vähintään 2 moniammatillisen tiimin ammattihenkilöä**, jos tilanteessa on mukana lapsen/nuoren lisäksi myös muita perheenjäseniä
- ne asiakasperheen kanssa **yhteisesti sovitut** tarvittavat toimijat ja yhteistyötahot, jotka liittyvät oleellisesti asiakasperheen arkeen.

4.2.2 Kuntoutukseen sisältyvien verkostotapaamisten toteutus ja tavoite

Järjestä 4–6 verkostotapaamista arjen toimijoiden, hoitavan tahon ja/tai koulun kanssa. Verkostotapaamisten määrä perustuu asiakasperheen yksilölliseen tarpeeseen ja tilanteeseen. Suosituksena on, että tapaamisista vähintään 2 toteutetaan koulun kanssa. Toteuta verkostotapaamisia kuntoutuksen aikana, jotta niissä voidaan arvioida yhteisten tavoitteiden toteutumista ja eri toimijoiden työnjakoa. Tapaamisissa myös sovitaan, miten verkosto toimii yhdessä asiakasperheen kuntoutuskokonaisuuteen sopivalla tavalla ja heidän tarpeensa mukaisesti.

Verkostotapaamisten tavoite on, että

- asiakasperhe ja eri toimijat varmistuvat siitä, että kaikkien näkökulmat tulee huomioitua kuntoutuksen toteutuksessa
- asiakasperhe tuntee eri toimijat, tietää heidän vastuunsa kuntoutuksessa ja ymmärtää yhteistoiminnan päämäärät ja tavoitteet

- kuntoutuksen yhteisiä tavoitteita ja niiden toteutumista arvioidaan kuntoutuksen aikana
- ammattihenkilöt tukevat asiakasperhettä löytämään konkreettisia keinoja omakuntoutukseen ja arjen sujuvoittamiseen
- yhteistyö on luottamuksellista ja toimivaa
- asiakasperhe tietää, keihin arjen toimijoihin he voivat tarvittaessa ottaa yhteyttä.

Kuntoutuksen päätösvaiheessa asiakasperheen ja tarvittavien toimijoiden kanssa sovitaan tarvittaessa kuntoutumisen jatkosuunnitelma.

Tapaamispaikka

Toteuta verkostotapaaminen vaihtoehtoisesti

- asiakkaan arjen ympäristöissä
- palveluntuottajan toimipisteessä
- kuvapuheluina.

Huomioitavaa: Verkostotapaamiset voivat toteutua a) kasvokkain, b) kuvapuheluina tai c) tapaamisina, joissa osa toimijoista osallistuu kuvapuheluna ja osa kasvokkain asiakasperheen arjen ympäristössä tai palveluntuottajan toimipisteessä.

Osallistujat

Verkostotapaamisiin osallistuvat:

Verkostotapaamisiin osallistuu **asiakasperheen** ja **2 moniammatillisen tiimin ammattihenkilön** lisäksi asiakasperheen **tarpeen mukaisesti**

- terveydenhuolto
- koulu
- muita asiakkaan arkeen liittyviä toimijoita
- tarvittavia yhteistyötahoja.

4.2.3 Kuntoutukseen sisältyvien lasten/nuorten ryhmätapaamisten toteutus ja tavoite

Toteuta lapsille/nuorille enintään 5 ryhmätapaamista. Järjestä asiakkaiden väliset ryhmätapaamiset säännöllisesti. Suosituksena on, että tapaamiset toteutetaan samojen asiakkaiden kanssa, samana viikonpäivänä ja samaan kellonaikaan. Huomioi tapaamisten ajoituksessa lasten/nuorten sekä perheiden mahdollisuudet osallistua ryhmätapaamisiin. Huomioi lasten/nuorten ryhmissä sopiva ikäryhmittely.

Ryhmätapaamisten tavoitteena on, että lapsi/nuori

- saa tietoa neuropsykiatrisista oireista ja niiden merkityksestä hänen ja hänen läheistensä elämään
- saa keinoja selviytyä neuropsykiatristen oireiden kanssa
- saa harjoitteiden avulla vahvistusta itsetuntemukselleen ja myönteiselle minäkuvalleen
- harjoittelee vuorovaikutustaitoja ja tunnesäätelyä
- voi jakaa omia arjen kokemuksiaan
- saa harjoitusta kuuntelemiseen, keskusteluun, palautteen antamiseen ja vastaanottamiseen sekä tarkkaavuuteen
- saa vertaistukea.

Lasten ja nuorten ryhmissä huomioitavaa:

- Ryhmän sisältö ja rakenne soveltuvat osallistujien ikä- ja kehitystasoon.
- Osallistujat jaetaan ikä- ja kehitystason mukaisesti eri ryhmiin.
- Ryhmissä otetaan huomioon osallistujien erityistarpeet.

Huomioitavaa: Ryhmätapaamisissa pitää huomioida yksityisyyden suoja esim. keskustelemalla ryhmäläisten kanssa muiden ryhmäläisten yksityisyyden suojelemisesta.

Tapaamispaikka

Toteuta tapaamiset vaihtoehtoisesti

- palveluntuottajan toimipisteessä
- palveluntuottajan muussa erillisessä ryhmätyötilassa

- ryhmämuotoisina kuvapuheluina.

Valitse tapaamispaikka käsiteltävän aiheen sekä osallistujien tarpeen ja tilanteen mukaan. Ota ryhmän toteutustavan valinnassa **aina huomioon ryhmän tilanne, lähtökohdat ja toiveet**.

Lasten ja nuorten ryhmämuotoisten kuvapuheluiden toteutus

Toteuta LAKU-perhekuntoutuksessa lasten ja nuorten ryhmämuotoiset kuvapuhelut siten, että

- varmistat asiakasperheen kanssa, että lapsi/nuori osaa käyttää itsenäisesti tai aikuisen avustuksella kuvapuheluissa käytettävää laitetta (älypuhelin, tabletti tai tietokone) ja mahdollisia lisälaitteita (esim. web-kamera ja kuulokkeet)
- lapsi/nuori saa tarvittaessa tukea aikuiselta läheiseltä tai muulta turvalliselta aikuiselta, jotta hän voi osallistua kuvapuheluun
- asiakasperheen ja lasten tai nuorten ryhmän kanssa sovitaan kuvapuheluiden yksityisyydensuojasta; esim. siitä, ettei samassa tilassa ole muita henkilöitä kuvapuheluiden aikana
- varmistat asiakasperheen kanssa, että lapsella tai nuorella on mahdollisuus kuulokkeiden tai rauhallisen tilan käyttöön kuvapuheluiden aikana yksityisyyden suojan edistämiseksi
- kuvapuheluina toteutuvien ryhmätapaamisten sisältö vastaa lapsen/nuoren ikä- ja kehitystasoa.

Lisätietoja: Yleinen osa, luku 7: Etäkuntoutuksen toteutus.

Osallistujat

Lasten tai nuorten asiakkaiden ryhmätapaamisiin osallistuu

- 2–6 lasta/nuorta
- 1–2 moniammatillisen tiimin ammattihenkilöä, jotka ohjaavat ryhmän toimintaa. Ryhmätapaamisissa pitää olla 2 ohjaajaa, jos ryhmässä on 4–6 lasta/nuorta.

Huomioitavaa:

- Jos toteutat lasten/nuorten ja aikuisten läheisten ryhmätapaamiset samanaikaisesti kasvokkain palveluntuottajan toimipisteessä, pitävät 1–2 ammattihenkilöä huolta lapsista ryhmän tarpeista riippuen aikuisten läheisten ryhmän ylimenevälle ajalle (30 minuuttia).
- Toteuta ryhmätapaaminen pääsääntöisesti niin, että kaikki asiakkaat osallistuvat tapaamiseen joko kasvokkain tai kuvapuheluna. Jos asiakkaalla on perusteltu syy, hän voi kuitenkin osallistua kasvokkaiseen ryhmätapaamiseen kuvapuhelulla.
- Enintään 3 ryhmätapaamista voidaan muuttaa tapaamisiksi – mutta ainoastaan silloin, jos asiakkaita ei ole riittävästi ryhmän muodostamiseksi (ryhmässä on oltava vähintään 2 asiakasta).
- Jos ryhmätapaamiset muutetaan perheen tapaamisiksi, jää 2 ryhmätapaamista toteutumatta.
- Ryhmätapaamiset eivät koske perheen sisaruksia.
    -

4.2.4 Kuntoutukseen sisältyvien aikuisten läheisten ryhmätapaamisten toteutus ja tavoite

Toteuta aikuisille läheisille enintään 5 ryhmätapaamista. Järjestä asiakkaiden väliset ryhmätapaamiset säännöllisesti. Suosituksena on, että tapaamiset toteutetaan samojen asiakkaiden kanssa, samana viikonpäivänä ja samaan kellonaikaan. Ota tapaamisten aikataulussa huomioon työssäkäyvien ja opiskelijoiden mahdollisuudet osallistua ryhmätapaamisiin.

Ryhmätapaamisten tavoitteina on, että aikuiset läheiset

- saavat tietoa neuropsykiatrisista oireista ja niiden merkityksestä lapsen/nuoren ja hänen läheistensä elämään
- saavat tietoa selviytymiskeinoista ja niiden käytöstä
- saavat tietää, mistä voi etsiä lisätietoa
- saavat vuorovaikutteisesti jakaa elämäntilanteeseensa liittyviä kokemuksia, tietoja ja neuvoja muiden samankaltaisessa tilanteessa olevien perheiden kanssa
- saavat vertaistukea
- saavat ohjausta ja tietoa paikallisista tukiverkostoista.

Huomioitavaa: Ryhmätapaamisissa pitää ottaa huomioon yksityisyyden suoja esim. keskustelemalla ryhmäläisten kanssa muiden ryhmäläisten yksityisyyden suojelemisesta.

Tapaamispaikka

Toteuta tapaamiset vaihtoehtoisesti

- palveluntuottajan toimipisteessä
- palveluntuottajan muussa tilassa
- ryhmämuotoisina kuvapuheluina.

Valitse tapaamispaikka käsiteltävän aiheen sekä ryhmän osallistujien tarpeen ja tilanteen mukaan. Ota ryhmätapaamisten toteutustapaa valitessasi **aina huomioon ryhmän tilanne, lähtökohdat ja toiveet**.

Osallistujat

- **Ryhmätapaamisiin osallistuvat:** 2–8 aikuista läheistä (1–2 aikuista läheistä/lapsi tai nuori)
- 1–2 moniammatillisen tiimin ammattihenkilöä, jotka ohjaavat ryhmän toimintaa. Ryhmätapaamisissa pitää olla 2 ohjaaja, jos ryhmässä on 5–8 aikuista läheistä.

Huomioitavaa:

- Toteuta ryhmätapaaminen pääsääntöisesti niin, että kaikki asiakkaat osallistuvat tapaamiseen joko kasvokkain tai kuvapuheluna. Jos asiakkaalla on perusteltu syy, hän voi kuitenkin osallistua kasvokkaiseen ryhmätapaamiseen kuvapuhelulla.
- Enintään 3 ryhmätapaamista voidaan muuttaa tapaamisiksi – mutta ainoastaan silloin, jos asiakkaita ei ole riittävästi ryhmän muodostamiseksi (ryhmässä on oltava vähintään 2 asiakasta).
- Jos ryhmätapaamiset muutetaan perheen tapaamisiksi, jää 2 ryhmätapaamista toteutumatta.

4.3 Palveluntuottajan tehtävät LAKU-perhekuntoutuksen jälkeen

4.3.1 Kuntoutumisen seuranta

Seurannan toteutus ja tavoite

Järjestä asiakasperheen kanssa **2 seurantatapaamista**, joilla arvioidaan tarvetta jatko-ohjaukselle ja varmistetaan kuntoutuksen jatkuvuus.

Seurannan tavoitteena on varmistaa, että

- asiakasperheen arki sujuu ja perheen sisäiset vuorovaikutussuhteet ovat toimivat
- asiakasperhe sitoutuu uusiin toimintatapoihin
- asiakasperhe luottaa omiin voimavaroihinsa ja niiden riittävyyteen
- asiakasperheen toimintakyky pysyy hyvänä ja vahvistuu entisestään
- asiakasperhe jatkaa kuntoutuksessa opittuja toimintatapoja omakuntoutuksena asiakkaan omassa elinympäristössä
- asiakasperheelle keskeiset arjen toimijat tukevat perheen kuntoutumisen ja omakuntoutuksen jatkumista ja asiakasperhe tietää, keneen he voivat tarvittaessa ottaa yhteyttä
- asiakasperheellä on riittävät tukitoimet arjessaan.

Tapaamispaikka

Toteuta seurantatapaamiset

- asiakkaan arjen ympäristöissä
- palveluntuottajan toimipisteessä
- kuvapuheluina.

Osallistujat

Seurantatapaamiseen osallistuvat

- asiakasperhe
- 1–2 moniammatillisen tiimin ammattihenkilöä.

5 LAKU-perhekuntoutuksen toteuttava henkilöstö

5.1 Moniammatillinen tiimi

Muodosta moniammatillinen tiimi, joka toteuttaa kuntoutuksen asiakaslähtöisesti **yhdessä asiakasperheen kanssa**. Kuntoutumisen lähtökohtana ovat asiakasperheen tarpeet, heidän oma elinympäristönsä sekä merkityksellinen toiminta arjessa. Moniammatillisessa perhekuntoutuksessa tiimin tehtävänä on ohjata asiakasperhettä kohti aktiivista toimijuutta.

Jokainen moniammatillisen tiimin ammattihenkilö osallistuu omassa roolissaan kokonaisvaltaisesti kuntoutuksen toteutukseen. Tiimi työskentelee asiakasperheen tarpeiden mukaan joustavasti ja kuntoutuksen tavoitteiden mukaisesti.

Huomioitavaa:

- Jokaisella tiimiin kuuluvalla ammattihenkilöllä (ml. erikoislääkäri) on yhteinen vastuu tiimin toiminnasta ja siitä, että asiakasperheen kuntoutus etenee tavoitteiden mukaisesti.
- Tiimissä ammattihenkilöt työskentelevät toistensa kanssa aktiivisina kumppaneina.
- Tiimissä ammattihenkilöt osallistuvat laajasti omissa rooleissaan tarvittaviin tapaamisiin siten, kuin asiakasperheen yksilöllinen kuntoutustarve ja elämäntilanne edellyttävät.
- Tiimissä ammattihenkilöt vastaavat riittävästä asiakaskohtaisesta kirjaamisesta niin, että tiedot ja kuntoutuksen tavoitteet välittyvät tarvittaville asiakasperheen kuntoutukseen osallistuville henkilöille.
- Moniammatillinen tiimi vastaa myös asiakaspalautteen lähettämisestä Kelalle palvelukuvauksen mukaisella tavalla ja siinä annetussa aikataulussa.

5.2 Moniammatillisen tiimin tehtävät

Moniammatillinen tiimi

- vastaa ryhmänä kaikista kuntoutuskokonaisuuteen (ml. yhteydenotot ja yhteydenpito asiakasperheen yksilöllisen tilanteen kannalta merkityksellisiin toimijoihin) liittyvien osa-alueiden laadukkaasta toteutuksesta

- laatii yhteisen ja selkeän suunnitelman, jossa määritellään kuntoutuksen tavoitteet sekä kunkin ammattihenkilön rooli ja tehtävät asiakasperheen kuntoutuksen toteuttamisessa
- vastaa kaikkien kuntoutuskokonaisuuteen liittyvien osa-alueiden laadukkaasta toteutuksesta
- ohjaa asiakasperhettä kohti aktiivista toimijuutta siten, että asiakasperheellä on mahdollisuus olla itse mukana määrittelemässä kuntoutuksensa tavoitteita, luomassa ratkaisuja ja toteuttamassa niitä.

5.3 Moniammatillisen tiimin kokoonpano

Moniammatilliseen tiimiin kuuluvat seuraavat 4 ammattihenkilöä:

- erikoislääkäri

  ja

- **3** pakollista ammattihenkilöä

Huomioitavaa: moniammatillisen tiimin jäsenten on edustettava eri ammattiryhmiä.

5.3.1 Erikoislääkäri

Erikoislääkärin erikoistumisala on lastenpsykiatria tai nuorisopsykiatria tai, lastenneurologia tai lastentaudit.

5.3.2 Pakolliset ammattihenkilöt

Moniammatillisen tiimin 3 pakollista ammattihenkilöä valitaan seuraavista ammattihenkilöistä:

1. neuropsykologi **tai** psykologi
2. sosiaalityöntekijä **tai** sosionomi (AMK) **tai** kuntoutuksen ohjaaja (AMK)
3. toimintaterapeutti (AMK)
4. sairaanhoitaja (AMK)
   - jonka tutkintoon on sisältänyt suuntautumisvaihtoehtona psykiatrinen hoitotyö tai mielenterveys- ja päihdehoitotyö tai
   - jolla on tutkinnon jälkeen suoritettuna jokin mielenterveyshoitotyön vähintään 30 op kestoinen täydennyskoulutus tai
   - jolla on tutkinnon jälkeen suoritettuna erikoistumiskoulutus psykiatriaan.

Huomioitavaa: Palveluntuottajalla on oltava kaikki em. pakolliset ammattihenkilöt käyttävissään.

5.3.3 Moniammatillisen tiimin ammattihenkilöt

Valitse moniammatilliseen tiimiin erikoislääkärin lisäksi yllä olevasta luettelosta **3 eri ammattihenkilöä** asiakasperheen yksilöllisen kuntoutustarpeen ja tilanteen mukaan. Kaikki 3 moniammatillisen tiimin ammattihenkilöä osallistuvat kuntoutuksen toteuttamiseen.

Vähintään 1:llä perheen kuntoutukseen osallistuvista moniammatillisen tiimin ammattihenkilöistä pitää olla Valviran hyväksymä psykoterapeutti- tai perheterapeuttikoulutus**. 1 moniammatillisen tiimin ammattihenkilöistä toimii** myös asiakkaan **yhteyshenkilönä** perheen ja muiden toimijoiden välillä.

Ammattihenkilöiden työnohjaus

Järjestä kaikille asiakasperheen kuntoutuksen toteuttamiseen osallistuville ammattihenkilöille työnohjauksen. Työnohjauksen voi toteuttaa ryhmätyönohjauksena.

Työnohjaajana toimii moniammatillisen tiimin ulkopuolinen ammattihenkilö, jolla on soveltuva pohjakoulutus (Valviran laillistama terveydenhuollon tai sosiaalihuollon ammattihenkilö), ja jolla on kokemusta neuropsykiatrisista häiriöistä ja työnohjauksesta. Suosituksena on, että työnohjaajalla on työnohjaajakoulutus (60 op).

Työnohjaus muodostuu useamman tapaamisen prosessista ja se toteutuu 4–6 viikon välein.

5.4 Muu asiakasperheen kuntoutukseen osallistuva henkilöstö

5.4.1 Erityisopettaja

Palveluntuottajalla pitää lisäksi olla käytettävissään **erityisopettaja**. Erityisopettaja osallistuu lapsen/nuoren kuntoutukseen tarvittaessa asiakkaan yksilöllisen tarpeen mukaan.

5.5 Kuntoutuksen toteuttavan henkilöstön tehtävät ja kokemusvaatimukset

5.5.1 Erikoislääkäri

Tehtävät

Erikoislääkäri

- toimii kuntoutuksen lääketieteellisenä asiantuntijana moniammatillisessa tiimissä
- osallistuu roolissaan asiakasperheen kuntoutuksen toteuttamiseen lapsen/ nuoren yksilöllisen tilanteen vaatimalla tavalla (esim. asiakasperheen yksilöllinen ohjaus)
- osallistuu tarvittaessa ja tilanteen mukaan asiakasperheen tavoitteellisen kuntoutuksen suunnitteluun sekä kuntoutuksen laadun ja tuloksellisuuden arviointiin (esim. konsultaationa).

Kokemusvaatimus

Erikoislääkärin kokemusvaatimuksena on

- **vähintään 900 tuntia** alle 16-vuotiaiden lastenpsykiatrista ja/tai lastenneurologista kuntoutus ja/tai hoitotyötä **viimeisen 5 vuoden** aikana
  - 900 tuntia vastaa noin **6 kuukauden kokoaikaista työskentelyä**
  - Erikoistumisaikana hankittu kokemus otetaan huomioon.
- osallistuminen vähintään 15 tuntia neuropsykiatrisia häiriöitä käsitteleviin koulutuksiin viimeisen 3 vuoden aikana. Vaatimuksen pitää täyttyä koko sopimuksen voimassa olon ajan.

5.5.2 Ammattihenkilöt

Tehtävät

Ammattihenkilöt

- vastaavat kuntoutuksen suunnittelusta ja toteuttamisesta omasta ammatillisesta näkökulmastaan
- ovat **keskeisessä roolissa** asiakasperheen ohjauksessa ja tukevat asiakkaan kuntoutumisprosessia
- etsivät aktiivisesti uusia näkökulmia ja uutta tietoa sekä kehittävät uudenlaisia ratkaisuja asiakasperheen kuntoutustavoitteiden saavuttamiseksi yhdessä toimivana

moniammatillisena tiiminä.

Kokemusvaatimus

Kaikilla LAKU-perhekuntoutuksessa mukana olevilla ammattihenkilöillä kokemusvaatimuksena on

- **vähintään 900 tuntia** alle 16-vuotiaiden lastenpsykiatrista ja/tai lastenneurologista kuntoutus ja/tai hoitotyötä **viimeisen 5 vuoden** aikana
  - 900 tuntia vastaa noin **6 kuukauden kokoaikaista työskentelyä**
- osallistuminen vähintään 15 tuntia neuropsykiatrisia häiriöitä käsitteleviin koulutuksiin viimeisen 3 vuoden aikana.

- Vaatimuksen pitää täyttyä koko sopimuksen voimassa olon ajan.

- **Lisäksi jokaisella ammattihenkilöllä** on oltava perehtyneisyys neuropsykiatrisen häiriöiden terapia-, hoito- ja arjenhallintamenetelmiin.

5.5.3 Moniammatillisen tiimin ammattihenkilöt

Tehtävät

Moniammatillisen tiimin ammattihenkilöt

- vastaavat kuntoutuksen toteuttamisesta omasta ammatillisesta näkökulmastaan
- osallistuvat tapaamisiin asiakasperheen kuntoutustarpeen ja elämäntilanteen vaatimalla tavalla.

5.5.4 Erityisopettaja

Tehtävä

Erityisopettaja

- osallistuu tarvittaessa asiakasperheen tapaamisiin ja verkostotapaamisiin omasta ammatillisesta näkökulmastaan
- voi tavata lasta tai nuorta itsenäisesti tai yhdessä moniammatillisen tiimin ammattihenkilön kanssa lapsen/nuoren kuntoutustarpeen ja tilanteen vaatimalla tavalla
- osallistuu tarvittaessa pedagogisten tukimuotojen selvitykseen ja/tai suunnitteluun lapsen/nuoren oman koulun kanssa

- osallistuu aikuisten läheisten, koulun toimijoiden ja moniammatillisen tiimin ohjaukseen lapsen/nuoren oppimisen vahvistamiseksi sekä yhteistoiminnan vahvistamiseen.

Kokemussuositus

Työkokemusta kohderyhmästä

~~6~~ Palveluntuottajan kokemus

Palveluntuottajalla pitää olla kokemusta kuntoutus- tai terveydenhuollon palveluiden tuottamisesta vähintään 6 kk, joka kertynyt **viimeisen 6 vuoden aikana**:

Kaikkien alla olevien ehtojen on täytyttävä:

- Kuntoutus on toteutettu moniammatillisesti, jolloin toteutuksessa on ollut mukana vähintään 3 eri ammattiryhmän henkilöä.
- Asiakkaat ovat olleet lapsia tai nuoria (alle 18-vuotiaita).

7 LAKU-perhekuntoutuksessa käytettävät tilat

7.1 Palveluntuottajan toimipisteessä sijaitsevat tilat

Toteuta LAKU-perhekuntoutus palveluntuottajan **toimipisteessä.** Tämä toimipiste on avo-, laitos-, tai muu toimintayksikkö, jonka palveluntuottaja on rekisteröinyt.

LAKU-perhekuntoutuksessa edellytetty toimipiste on määritelty palvelukuvauksen **yleisessä osassa, luvussa 11.1. Kuntoutustilat.**

Lisäksi toimipisteellä pitää olla palvelukuvauksen yleisessä osassa määritelty **lupa**.

Palveluntuottajalla voi olla käytössään kuntoutuspalvelussa edellä mainitun toimipisteen lisäksi **myös** muu/erillinen ryhmätyötila tai tiloja (esim. toisella paikkakunnalla), jos se on sijainniltaan lähempänä ryhmään osallistuvia asiakkaita.

- ko. ryhmätyötilan yhteydessä pitää olla käytettävissä wc-tilat

Lisätietoja: Yleinen osa, luku 11: Kuntoutuksen toteuttamisessa käytettävät tilat

8 Toimintakyvyn arviointi ohjaa toteutusta ja todentaa muutosta

Toteuta LAKU-perhekuntoutus palveluntuottajana siten, että

- asiakasperhe saa tietoa kuntoutuksessa käytettävistä arviointimenetelmistä ja ymmärtää arvioinnin sekä siinä käytettävien menetelmien merkityksen
- asiakasperhe voi luottaa käytettävien arviointimenetelmien olevien turvallisia, päteviä ja tarkoituksenmukaisia
- arviointimenetelmien käyttäjät hallitsevat niiden käytön.

Lisätietoja toimintakyvyn arvioinnista ja mittaamisesta on Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksen TOIMIA-tietokannassa (www.toimia.fi).

8.1 Mittarit ja menetelmät, niiden käyttö ja mittauksen tarkoitus

Mittauksen tarkoitus

- **Tuloksia** hyödynnetään muodostaessaan kokonaiskuvaa asiakasperheen toimintakyvystä ja suunnitellessaan tarvittavia kuntoutustoimenpiteitä. **Kuntoutuksen tavoitteet** asetetaan kuntoutuksen alussa ja niiden toteutumista arvioidaan kuntoutuksen lopussa

8.1.1 Pakolliset mittarit

GAS-menetelmä

- Kuntoutuksen tavoitteiden laatimisen ja arvioinnin apuväline. Tavoitteet laaditaan yhdessä asiakasperheen/lapsen tai nuoren kanssa kuntoutuksen alussa ja niiden toteutumista arvioidaan kuntoutuksen päättyessä.
- Kuntoutuksen tavoitteiden on oltava realistisia, aikataulutettuja, mitattavia, kirjattavia ja asiakkaalle merkityksellisiä.

Lisätietoja GAS-menetelmästä on Kelan yhteistyökumppanien verkkosivuilla kohdassa Palveluntuottajille – Kuntoutuksen mittaaminen ja arviointi.

SDQ, Vahvuudet ja Vaikeudet Kysely

- Tuloksia hyödynnetään muodostaessa käsitystä lapsen/nuoren psyykkisestä voinnista kartoittamalla vahvuuksia sekä mahdollisten vaikeuksien vaikutusta lapsen elämään.

- Lisätietoja: http://www.thl.fi/toimia/tietokanta/mittariversio/165/

8.1.2 Vapaaehtoiset käytettävät mittarit

- Cope- Indeksi Lasten vanhemmille
  - Tuloksia hyödynnetään muodostettaessa käsitystä, miten omaishoitaja itse kokee tilanteensa ja varmistettaessa, onko omaishoitajalla tarpeita joillakin osa-alueilla.

  - Lisätietoja: http://www.thl.fi/toimia/tietokanta/mittariversio/165/

Palvelukuvaus palveluntuottajille

Yleinen osa

Laku-perhekuntoutus

1.1.2024

Kela

PL 450, 00056 Kela
Puhelin 020 634 11
etunimi.sukunimi@kela.fi
www.kela.fi

Sisällys

1 Yleiset periaatteet 34

1.1 Palvelukuvaus 34

1.2 Asiakaslähtöisyys 35

1.3 Hyvä kuntoutuskäytäntö 36

1.4 Moniammatillinen yhteistyö 37

1.5 Asiakkaan kuntoutusprosessi ja siihen osallistuvat toimijat 37

1.6 Asiakkaan henkilötietojen käsittely 39

2 Asiakkaan henkilötietojen säilytys 40

2.1 Sähköpostin käyttö 41

2.2 Digipalvelujen saavutettavuus 41

2.3 Asiakkaan tietojen tutkimuskäyttö 41

3 Kuntoutuksessa käytettävä sanasto 42

4 Kuntoutuksen toteutukseen liittyvää yleistä tietoa 45

4.1 Kuntoutukseen osallistumisen peruminen tai kuntoutuksen keskeyttäminen 45

5 Kuntoutuksen toteutusmuodot ja laji 46

5.1 Toteutusmuoto 46

6 Kuntoutuksen toteutus 46

6.1 Palveluntuottajan tehtävät asiakkaan kuntoutuspäätöksen saavuttua 46

6.2 Palveluntuottajan yleisiä tehtäviä kuntoutuksen alkaessa ja sen aikana 48

7 Etäkuntoutuksen toteutus 49

7.1 Kuvapuheluiden ja verkkokuntoutuksen toteutus 49

7.2 Laitteet, sovellus tai alusta ja tekninen tuki 51

7.3 Yksityisyyden suojan turvaava tila etäkuntoutuksessa 52

7.4 Tietoturva, tietosuoja ja saavutettavuus 52
7.5 Turvallisuus etäkuntoutuksessa 54
7.6 Asiakkaan sairastuessa etäkuntoutuksen aikana 54
7.7 Asiakkaan osallistuminen etäkuntoutukseen ulkomailta 54
8 Dokumentaatio 55
8.1 Kuntoutuksen toteutukseen liittyvä kirjaaminen 55
8.2 Asiakkaalle laadittava kuntoutuspalaute 56
8.3 Lyhyt kuntoutuspalaute 60
8.4 Seurantapalaute 61
8.5 Osallistumistodistus 61
9 Henkilöstö 62
9.1 Kuntoutuksen toteuttava henkilöstö 62
9.2 Henkilöstömuutokset ja sijaisuudet sopimuskauden aikana 63
9.3 Sosiaalityöntekijän alle 4 kuukauden sijaisuus 63
10 Tulkkaus 63
10.1 Vieraan kielen ja toisten kotimaisten kielten tulkkaus 63
10.2 Etätulkkaus 64
10.3 Vammaisten tulkkauspalvelut 64
11 Kuntoutuksen toteuttamisessa käytettävät tilat 64
11.1 Kuntoutustilat 64
11.2 Tilojen remontointi 65
12 Laatutyö, toiminnan seuranta ja luvat 66
12.1 Laadunhallinta ja toiminnan seuranta 66
13 Toimintakyvyn arviointi 68
13.1 Asiakaspalautekysely 68

14 Kuntoutukseen liittyvät vakuutukset 69

14.1 Palveluntuottajan vakuutusturva 69

14.2 Vakuutusturvasta tiedottaminen 70

15 Asiakasturvallisuus 70

15.1 Hätätilanteisiin valmistautuminen 70

15.2 Vakavista tapaturmista ilmoittaminen 72

16 Kuntoutuksen markkinointi 72

17 Kelan tehtävät 73

17.1 Kuntoutuspalvelun toteuttaminen 73

17.2 Asiakkaan kuntoutusasian käsittely 75

18 Kuntoutuskustannusten laskutus ja maksaminen 75

18.1 Maksaminen 75

18.2 Laskuttaminen 76

18.3 Kuntoutuspalvelun toteuttaminen ja laskuttaminen, kun asiakas sairastuu äkillisesti 76

19 Auditointi 77

20 Tiedottaminen ja sidosryhmäyhteistyö 78

Liite 1: Ammatti- ja tehtävänimikkeet 79

1 Yleiset periaatteet

Kela järjestää ja korvaa kuntoutuspalveluja Kansaneläkelaitoksen kuntoutusetuuksista ja kuntoutusrahaetuuksista annetun lain (jäljempänä Kelan kuntoutuslaki) perusteella sekä varmistaa niiden laadun. Kelan laatimissa kuntoutuksen palvelukuvauksissa määritellään Kelan järjestämän kuntoutuksen sisältö ja laatuvaatimukset.

Palveluntuottaja on velvollinen ensisijaisesti noudattamaan voimassa olevaa kuntoutustoimintaa ohjaavaa lainsäädäntöä ja siinä mahdollisesti tapahtuvia muutoksia. Voimassa oleva lainsäädäntö on ensisijainen kuntoutuksen palvelukuvaukseen nähden.

1.1 Palvelukuvaus

Kelan kuntoutuksen palvelukuvaus sisältää 2 osaa, jotka ovat **yleinen osa** ja **kuntoutuspalvelun osa** (jäljempänä näistä osista yhdessä käytetään nimeä **kuntoutuksen palvelukuvaus**). Nämä osat täydentävät toisiaan ja niitä molempia sovelletaan samanaikaisesti Kelan järjestämän kuntoutuksen toteuttamisessa.

Huomioitavaa: Jos kuntoutuspalvelu sisältää etäkuntoutusta, etäkuntoutuksen sisältö ja toteutus on kuvattu **kuntoutuspalvelun osassa**.

Kuntoutuspalvelun osa on **ensisijainen** yleiseen osaan nähden. Mahdollisten tarkennusten osalta palveluntuottaja noudattaa **kuntoutuspalvelun osan mukaista menettelyä**.

Kuntoutuksen palvelukuvaus sitoo palveluntuottajaa osana Kelan ja palveluntuottajan välistä sopimusta.

Huolehdi palveluntuottajana, että kuntoutuksen palvelukuvaus sekä potilasasiamiestiedot ovat asiakkaiden saatavilla.

1.1.1 Palvelukuvauksen voimassaolo

Kuntoutuksen palvelukuvaus on voimassa **1.1.2024 alkaen**.

1.1.2 Palvelukuvauksen tarkoitus ja sisältö

Kuntoutuksen palvelukuvauksessa määritellään Kelan järjestämän kuntoutuksen laatuvaatimukset.

Palveluntuottajan tehtävänä on

- toteuttaa asiakkaan kuntoutus asiakaslähtöisesti, kuntoutuksen palvelukuvauksen mukaisesti sekä hyvän kuntoutuskäytännön mukaisella tavalla
- pyrkiä asiakkaan kuntoutumisessa mahdollisimman suureen hyötyyn ja vaikuttavuuteen
- varmistaa asiakkaan oikeudet sekä asiakkaan laadukkaan kuntoutuksen toteutuminen.

Huomioitavaa: LAKU –perhekuntoutuksen asiakas on perhe. Asiakas on määritelty kuntoutuspalvelun osan luvussa 1: LAKU -perhekuntoutuksen asiakas.

1.2 Asiakaslähtöisyys

Asiakaslähtöisyydellä tarkoitetaan asiakkaan aitoa osallistumista sekä hänen kokemustensa ja asiantuntemuksensa huomioimista osana kuntoutuspalvelun suunnittelua, toteutusta ja arviointia. Asiakkaan **oma aktiivinen rooli** on koko prosessissa keskeinen.

Asiakaslähtöinen kuntoutus toteutetaan **aina yhdessä asiakkaan kanssa**. Asiakas on oman hyvinvointinsa asiantuntija, ja hänet tulee huomioida resurssina, jonka voimavaroja tulee hyödyntää palveluiden toteuttamisessa ja kehittämisessä.

Asiakaslähtöisyyden ja asiakkaan osallisuuden tulee konkretisoitua kuntoutukseen sisältyvissä erilaisissa kohtaamisissa ja rakenteissa, joissa **asiakas itse** on aktiivisesti mukana määrittelemässä kuntoutuksensa tavoitteita, luomassa ratkaisuja sekä **itse** toteuttamassa niitä. Tällä varmistetaan se, että ne todennäköisimmin soveltuvat parhaiten asiakkaan tilanteeseen, arkeen ja elämään.

Palveluntuottajan tehtävänä on tukea asiakasta muutostarpeen tunnistamisessa sekä kuntoutustavoitteiden asettamisessa. Kuntoutustavoitteiden on oltava realistisia, asiak-

kaalle itselleen merkityksellisiä ja GAS-menetelmän (Goal Attainment Scaling) periaatteiden mukaisia. Palveluntuottajan on kuljettava asiakkaan rinnalla ja tuettava asiakasta eri keinoin koko asiakkaan kuntoutusprosessin aikana. Tavoitteena on, että asiakkaan kuntouksessa saama oppi ja kuntoutuksesta saatu hyöty säilyisi hänen arjessaan pysyvästi.

1.3 Hyvä kuntoutuskäytäntö

Hyvä kuntoutuskäytäntö pohjautuu kuntoutuksen vaikuttavuudesta saatuun tieteelliseen näyttöön. Sitä täydentävät menettelytavat, jotka ovat Kelan ja julkisen terveydenhuollon kuntoutuksessa yleisesti hyväksyttyjä, vakiintuneita ja kokemusperäisesti perusteltuja. Hyvää kuntoutuskäytäntöä on kuvattu kirjassa *Hyvän kuntoutuskäytännön perusta*.[1]

Kuntoutuksen viitekehyksenä on ICF (WHO:n toimintakyvyn, toimintarajoitteiden ja terveyden kansainvälinen luokitus). Sen tulee olla toiminnan lähtökohtana asiakkaan kuntoutuksen kaikissa vaiheissa: tavoitteiden asettamisessa, sisällön suunnittelussa, toteutuksessa ja tuloksellisuuden arvioinnissa. Varmista palveluntuottajana, että henkilöstöllä on yhteinen käsitys siitä, miten asiakkaan yksilöllistä elämäntilannetta ja ympäristöä tarkastellaan ja huomioidaan kokonaisvaltaisesti. **Lisätietoja** ICF-luokituksesta on Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksen verkkosivuilla (www.thl.fi).

Asiakkaan kuntoutusprosessiin nivotaan hänen tarpeidensa ja tavoitteidensa mukaisesti omakuntoutusta, joka on asiakkaan toteuttamaa, mutta kuntoutuksen ammattihenkilöiden suunnittelemaa kuntoutustarpeeseen parhaiten sopivaa kuntoutusta.[2]

[1] Paltamaa J., Karhula M., Suomela-Markkanen T., Autti-Rämö I., toim. Hyvän kuntoutuskäytännön perusta. Käytännön ja tutkimustiedon analyysistä suosituksiin vaikeavammaisen kuntoutuksen kehittämishankkeessa. Helsinki: Kela, 2011. Osa V, luku 17.

[2] Salminen, A-L. Omakuntoutuksesta yksilön hyvinvoinnin hallintaan Helsinki: Kela, Työpapereita 168, 2022.

1.4 Moniammatillinen yhteistyö

Asiakkaan kuntoutus on prosessi, joka käynnistyy ammattilaisen tunnistamasta kuntoutuksen tarpeesta ja joka sisältää tavoitteen asettamisen sekä sen saavuttamiseksi järjestettävät kuntoutustoimenpiteet. Asiakkaan kuntoutus toteutetaan asiantuntevan henkilöstön avulla sekä moniammatillisen yhteistyön keinoin.

Moniammatillisen tiimin jäsenet jakavat yhdessä vastuun asiakkaan kuntoutuksen toteutuksesta. Lisäksi moniammatillisen tiimin tehtävänä on työskennellä yhdensuuntaisesti asiakkaan kuntoutukselle asetettujen tavoitteiden saavuttamiseksi siten, että kukin henkilöstön jäsen toimii omassa roolissaan ja ammatillisessa tehtävässään mahdollisimman laajasti asiakkaan kuntoutuksen toteutuksessa, asiakkaan yksilölliset kuntoutustarpeet sekä tilanne huomioiden. Huomioitavaa on, että asiakkaan kuntoutumisen tulokset ovat riippuvaisia moniammatillisen tiimin kyvystä luoda asiakkaaseen luottamuksellinen, sitoutumista ja motivoitumista kannatteleva suhde sekä tunnistaa kunkin asiakkaan tilanteeseen vaikuttavat menetelmät.

Moniammatillisen yhteistyön keskeisenä lähtökohtana on mm.

- asiakaslähtöisyys
- vuorovaikutteinen yhteistyö
- eri ammattihenkilöiden näkökulmien kokoaminen yhteen
- yhteisten tavoitteiden muodostaminen ja niiden jatkuva arviointi eri ammattihenkilöiden kesken
- asiakasta koskevan tiedon jakaminen eri ammattihenkilöiden kesken henkilöstön erillisissä kuntoutuspalavereissa
- erilaisten verkostojen huomioiminen sekä niiden hyödyntäminen.

1.5 Asiakkaan kuntoutusprosessi ja siihen osallistuvat toimijat

Asiakkaan kuntoutusprosessi toteutetaan siten, että se sisältää mm. asiakkaan

- keskeisten merkityksellisten kuntoutustavoitteiden tunnistamisen ja niiden konkretisoimisen yhdessä moniammatillisen tiimin kanssa
- kuntoutumisen toteutumisen
- sitoutumisen omatoimiseen harjoitteluun ja toimintakäytänteiden muutokseen.

1.5.1 Asiakkaan kuntoutusprosessiin osallistuvat toimijat

Arjen toimija

- henkilö tai taho, joka kuuluu kiinteästi asiakkaan arkeen (esimerkiksi koulun edustaja, tukiperhe tai –henkilö)
- tekee yhteistyötä asiakkaan lisäksi Kelan, asiakkaan terveydenhuollon toimintayksikön, kuntoutuksen palveluntuottajan ja muiden tarvittavien toimijoiden kanssa
- **ei ole** asiakkaan läheinen tai omainen.

Asiakas

- asiakasperhe, joka osallistuu Kelan LAKU -perhekuntoutukseen
- osallistuessaan kuntoutukseen on omassa roolissaan aktiivinen ja tasa-arvoinen toimija.

Asiakkaan hoidosta vastaava terveydenhuollon toimintayksikkö

- laatii (yhdessä asiakasperheen) kanssa asetettujen tavoitteiden perusteella lääkärinlausunnon tai kuntoutussuunnitelman, joka sisältää kuvauksen asiakkaan toimintakyvystä, kuntoutustarpeesta sekä kuntoutustavoitteista
- seuraa ja tukee asiakkaan kuntoutumista sekä tekee yhteistyötä muiden toimijoiden kanssa.

Kela

- antaa kuntoutuspäätöksen
- korvaa kuntoutuksesta aiheutuneet kustannukset
- seuraa kuntoutuksen toteutumista
- tekee tarvittaessa yhteistyötä asiakkaan, asiakkaan hoidosta vastaavan terveydenhuollon toimintayksikön, palveluntuottajan ja muiden toimijoiden kanssa
- ohjaa asiakkaan tarvittaessa muiden tarpeellisten palvelujen pariin (esim. kuntoutuksen jälkeen tai sen keskeytyessä).

Läheinen (omainen) tai **perhe**

- henkilö(t), joka on esim. lapsen /nuoren vanhemmat, isovanhemmat ja sisarukset tai muu tosiasiallisesti asiakkaan arkeen osallistuva läheinen henkilö (ei henkilökohtainen avustaja)

- osallistuvat lapsen/nuoren kuntoutukseen kuntoutustarpeen ja tuen tarpeen mukaisesti sekä asiakkaan kuntoutumisen edistämiseksi kuntoutuksen palvelukuvauksessa määritellyllä tavalla.

Muu toimija

- On ammattihenkilö (esimerkiksi kunnan tai järjestön sosiaalityöntekijä) joka on mukana asiakkaan asioissa
- osallistuu roolissaan verkostotyöhön asiakkaan kuntoutuksen edistämiseksi esim. palveluntuottajan, sosiaalitoimen ja terveydenhuollon-, opetustoimen ja muiden tahojen kanssa.

Palveluntuottaja

- toteuttaa asiakkaan kuntoutuksen palvelukuvauksen mukaisesti: laadukkaasti, moniammatillisesti, asiakaslähtöisesti sekä hyvän kuntoutuskäytännön periaatteiden mukaisesti
- toteuttaa kuntoutuksen niin, että huomioi asiakkaan yksilölliset tavoitteet sekä asiakasryhmän kuntoutustavoitteet
- tekee yhteistyötä asiakkaan ja muiden asiakkaan arjessa vaikuttavien keskeisten toimijoiden kanssa.

1.5.2 Tapaamisten dokumentointi

Varmista palveluntuottajana, että eri ammattihenkilöiden ja toimijoiden väliset tapaamiset ja heidän saamansa tieto **dokumentoidaan aina huolellisesti** asiakkaan asiakirjoihin, jotta lasta/nuorta (ja perhettä) koskeva viestintä eri asiantuntijoiden välillä toteutuu asianmukaisesti.

1.6 Asiakkaan henkilötietojen käsittely

EU:n tietosuoja-asetus (2016/679) määrittää henkilötietojen käsittelyä ja henkilötietoja käsittelevien tahojen roolit. Palveluntuottajana toimit tietosuoja-asetuksen mukaisesti itsenäisenä rekisterinpitäjänä ja vastaat siitä, että käsittelet henkilötietoja tietosuojalainsäädännön edellyttämällä tavalla. Asiakkaan henkilötietojen käsittelyllä tarkoitetaan esimerkiksi henkilötietojen keräämistä, säilyttämistä, käyttöä, siirtämistä ja

luovuttamista. Henkilötiedoilla tarkoitetaan myös esimerkiksi ääni-, filmi- ja videotallenteita sekä valokuvia.

Henkilötietojen käsittelyssä on noudatettava tietosuojalainsäädännön mukaisia tietosuojaperiaatteita sekä huomioitava tietosuoja-asetuksen mukaiset velvoitteet rekisteröityjen oikeuksia koskien. Asiakkaalla on oltava oikeus tarkistaa häntä koskevat kuntoutusprosessiin liittyvät asiakirjat palveluntuottajalta tai Kelasta. Kelan asiakkaita koskevat tiedot on oltava erikseen poimittavissa muiden palveluntilaajien tiedoista tai yksikön muista potilasrekisteritiedoista.

Jos kuntoutuksen toteuttaminen edellyttää tietojen luovutusta tai vastaanottamista, palveluntuottajana varmistat, että asiakas on antanut siihen suostumuksensa. Palveluntuottajalla on oltava asiakkaan suostumus, jos se käyttää asiakasta koskevia salassa pidettäviä tietoja muuhun kuin Kelan kuntoutuksen toteutukseen. Asiakkaan suostumus on oltava tietosuoja-asetuksen mukaisesti yksilöity, tietoinen, aidosti vapaaehtoinen ja yksiselitteinen tahdonilmaisu. Kela suosittaa, että asiakkaan suostumus pyydetään kirjallisesti.

Kun kyse on potilasasiakirjoista, huomioi potilasasiakirjoja koskeva erityislainsäädäntö, kuten laki potilaan asemasta ja oikeuksista, sosiaali- ja terveysministeriön asetus potilasasiakirjoista, sosiaali- ja terveydenhuollon asiakastietojen sähköisestä käsittelystä annettu laki sekä potilasasiakirjoja koskeva viranomaisohjeistus.

2 Asiakkaan henkilötietojen säilytys

Rekisterinpitäjänä vastaat siitä, että asiakirjojen säilytyksessä noudatetaan voimassa olevia säännöksiä (mm. tietosuoja-asetus ja kirjanpitolaki). Potilastietojen osalta tulee huomioida sosiaali- ja terveysministeriön asetus potilasasiakirjoista ja asetuksen mukaiset säilytysajat sekä Valviran ohjeistus asiaan liittyen.

Huomioi, että tietosuoja-asetuksen mukaisesti henkilötietoja saa säilyttää vain niin kauan, kun ne ovat tarpeen henkilötietojen käyttötarkoituksen kannalta. Potilasasiakirjojen säilytystä koskevaa lainsäädäntöä on noudatettava.

2.1 Sähköpostin käyttö

Käytä suojattua yhteyttä, kun lähetät **yksittäistä asiakasta** koskevaa tietoa sähköpostilla. Käyttäessäsi suojattua sähköpostia vastaat siitä, että

- käytössäsi **todella on suojattu** sähköpostiyhteys
- otsikkokentässä ei ole asiakkaan nimeä tai muita henkilötietoja
- liitteet ovat luettavia.

Lisätietoja suojatun sähköpostin käytöstä on Kelan yhteistyökumppanien verkkosivuilla kohdassa asiakaspalvelu yhteistyökumppaneille.

Huomioitavaa: Tämä ohje **ei koske** kuntoutuspalautteita, vaan ne toimitetaan Kelaan **postitse.**

2.2 Digipalvelujen saavutettavuus

Huomioi kuntoutuspalvelun toteutuksessa digitaalisten palvelujen tarjoamisesta säädetyn lain (306/2019) saavutettavuusvaatimukset. Varmista asiakkaan käyttöön tarkoitettujen digipalvelujen saavutettavuus. Tällä tarkoitetaan esimerkiksi etäkuntoutuksessa käytettävien sovellusten ja alustojen saavutettavuutta sekä palveluntuottajien verkkosivuja siltä osin, kun niissä tiedotetaan asiakkaita kyseisestä kuntoutuspalvelusta.

Etelä-Suomen aluehallintovirasto antaa valtakunnallisesti yleistä ohjausta ja neuvontaa saavutettavuusvaatimuksista.

2.3 Asiakkaan tietojen tutkimuskäyttö

Huomioi tutkimustoiminnassa tietosuojalainsäädännön ja sosiaali- ja terveystietojen toissijaisesta käytöstä annetun lain vaatimukset.

Palveluntuottajan on pyydettävä kirjallinen lupa sekä asiakkailta että Kelan kuntoutusryhmältä kuntoutuksen aikana tai sen jälkeen tehtävään tutkimukseen, jos tutkimuksessa käytetään asiakkaiden tietoja. Tilanne voi vaatia myös eettisen toimikunnan lausunnon. Palveluntuottaja ja tutkimuksen toteuttaja (tutkijataho tai tutkija) vastaavat

siitä, että tarvittava eettisen toimikunnan lausunto on hankittu. **Lisätietoja** tutkimusluvasta on Kelan yhteistyökumppanien verkkosivuilla kohdassa Kuntoutuspalvelut – Tutkimuslupa kuntoutuspalveluissa.

3 Kuntoutuksessa käytettävä sanasto

Arviointi

- on asiakkaan kuntoutumisen seurantaa, jossa arvioijana toimii moniammatillisen tiimin ammattihenkilö käyttämällä päteviä ja luotettavia kuntoutuksen arviointimenetelmiä, kuten havainnointia, haastatteluja sekä asiakkaan toimintakyvyn mittaamista ja testaamista.

Ennakkoyhteydenotto

- on asiakkaan ja ammattihenkilön välinen puhelu tai kuvapuhelu, joka toteutuu ennen kuntoutuksen aloittamista, kutsukirjeen lähettämisen jälkeen.

Etäkuntoutus

- on tavoitteellista kuntoutusta, joka toteutetaan verkkoyhteyden välityksellä
- toteutetaan reaaliaikaisena kuvapuheluna ja/tai ajasta riippumattomana verkkokuntoutuksena tai molempina.

Etäkuntoutuspäivä

- koskee palveluja, joihin sisältyy etäkuntoutuspäivä
- tarkoittaa päivää, joka sisältää vähintään 4 tuntia etäkuntoutusta
- toteutetaan yksilöllisenä, ryhmämuotoisena tai molempina.

Kasvokkainen kuntoutus

- on kuntoutusta, jossa kuntoutuksen ammattihenkilö ja asiakas ovat samassa fyysisessä tilassa.

Kuntoutus

- on asiakkaan ja palveluntuottajan välinen prosessi, jonka aikana palveluntuottaja toteuttaa asiakkaan kuntoutuksen hänen yksilölliset tarpeensa huomioiden ja asetettujen kuntoutustavoitteiden mukaisena

- asiakkaan kuntoutuminen jatkuu myös tapaamisten välisenä aikana esim. tehtävien muodossa
- yksilö- ja ryhmätapaamisista koostuu asiakkaan eheä kuntoutuskokonaisuus.

Kuvapuhelu

- on kahden tai useamman mobiililaitteen tai tietokoneen välityksellä käyty reaaliaikainen puhelu, jossa on mukana ääni ja kuva
- toteutuu etäkuntoutukseen käytettävällä sovelluksella tai alustalla
- toteutetaan yksilöllisenä tai ryhmämuotoisena.

Omakuntoutus

- on asiakkaan omassa arjessaan toteuttamaa kuntoutusta, jonka kuntoutuksen ammattihenkilöt suunnittelevat yhdessä asiakkaan kanssa ja jonka toteuttamiseen ammattihenkilöt ohjaavat asiakasta.

Palvelulupaus

- on osoitettu Kelan asiakkaalle, asiakas saa palvelulupauksen kuntoutuspäätöksen liitteenä
- on tahdonilmaus, miten Kela toteuttaa järjestämisvastuullaan olevia kuntoutuspalveluja asiakkaan tarpeet ja näkemykset huomioonottavalla tavalla
- korostaa asiakkaan aktiivista roolia omassa kuntoutumisessaan yhteistyössä kuntoutuksen palveluntuottajan kanssa
- tukee asiakasta tavoittelemaan mahdollisimman suurta kuntoutuksesta saatavaa hyötyä ja hyvinvoinnin lisääntymistä arjessa
- tukee ja kehittää osaltaan asiakas- ja palvelulähtöistä toimintaa Kelan järjestämässä kuntoutuksessa.

Palvelun saatavuus

- palveluntuottaja ilmoittaa palvelunsa saatavuustilanteen rekisteröitymisjärjestelmän kautta. Tieto näkyy asiakkaille palveluntuottajahaussa.

Ryhmätapaaminen

- on ennalta sovittu ja suunniteltu henkilöstön sekä asiakkaiden tai heidän läheistensä välinen vuorovaikutustilanne

- toteutuu kasvokkain tai etämenetelmiä käyttäen
- on tavoitteellista ja palveluntuottajan ohjaamaa työskentelyä ryhmään osallistuvien asiakkaiden ja heidän läheistensä kuntoutustavoitteiden edistämiseksi ja kuntoutumisen tukemiseksi.

Seurantatapaaminen

- on asiakkaan ja palveluntuottajan välinen ennalta sovittu ja suunniteltu tapaaminen, joka toteutetaan **kasvokkain** tai **kuvapuheluna.**
- tarkoituksena on arvioida asiakkaan jatko-ohjaustarpeita sekä varmistaa kuntoutuksen jatkuvuutta.

Uusi asiakas

- asiakas, jonka kuntoutuspäätös on myönnetty ko. kalenterivuoden aikana. Edellisenä kalenterivuonna myönteisen kuntoutuspäätöksen saanut asiakas ei ole uusi asiakas, vaikka asiakkaan kuntoutuksen toteuttaminen alkaisi tai jatkuisi kuluvan kalenterivuoden aikana.

Verkkokuntoutus

- koskee palveluja, joihin sisältyy verkkokuntoutusta
- on ajasta riippumatonta etäkuntoutusta, jonka moniammatillinen tiimi tai kuntoutuksen ammattihenkilö toteuttaa etäkuntoutuksessa käytettävällä alustalla tai sovelluksella
- sisältää esimerkiksi vuorovaikutusta, vertaistukea sekä erilaisia kuntoutuksen sisältöjä.

Verkkokuntoutuksen ohjaus

- koskee palveluja, joihin sisältyy verkkokuntoutusta
- tarkoittaa moniammatillisen tiimin tai kuntoutuksen ammattihenkilön työskentelyä verkkokuntoutuksessa
- toteutuu ajasta riippumattomasti etäkuntoutuksessa käytettävällä alustalla tai sovelluksessa
- sisältää esimerkiksi
    - yksilöllisten tarpeiden mukaisten sisältöjen jakamista asiakkaalle

- palautteen antamista ja yhteydenpitoa asiakkaaseen
- asiakkaan ohjausta ja seurantaa
- ryhmäkeskustelujen ohjaamista.

Verkostotyö

- on esim. verkostotapaamisena toteutuvaa moniammatillisen asiantuntijuuden välittämistä, jakamista, tarpeellista tietojen vaihtoa, suunnittelua ja keskustelua esim. asiakkaan kuntoutuksen sisällöstä ja siihen liittyvistä toimenpiteistä sekä jatko-ohjauksesta.

Välitehtävä

- palveluntuottaja voi suunnitella yhdessä asiakkaan kanssa erilaisia välitehtäviä toteutettavaksi asiakkaan jaksotetun kuntoutuksen väliaikana
- välitehtävien tavoitteena on tukea asiakasta muokkaamaan omia toimintatapojaan, sitouttaa häntä kuntoutumiseen sekä auttaa häntä vahvistamaan omaa kuntoutumistaan arjen ympäristössään.

Tapaaminen

- on ennalta sovittu ja suunniteltu ammattihenkilön ja asiakkaan välinen vuorovaikutustilanne, jossa asiakkaan lisäksi voi olla mukana hänen läheisensä sekä muita asiakkaan tilanteeseen liittyviä toimijoita sekä tarvittavia yhteistyötahoja
- toteutetaan kasvokkain tai kuvapuheluna.

4 Kuntoutuksen toteutukseen liittyvää yleistä tietoa

4.1 Kuntoutukseen osallistumisen peruminen tai kuntoutuksen keskeyttäminen

Asiakkaalla on velvollisuus Kelan kuntoutuslain perusteella ilmoittaa viipymättä Kelaan, jos hän ei voi aloittaa myönnettyä kuntoutusta tai se keskeytyy. Kela välittää kyseisen tiedon palveluntuottajalle. Tiedon ilmoitusvelvollisuudesta asiakas saa kuntoutuspäätöksessään.

5 Kuntoutuksen toteutusmuodot ja laji

5.1 Toteutusmuoto

LAKU -perhekuntoutus toteutetaan **asiakkaan tapaamisina tai asiakkaiden ryhmätapaamisina**. Kuntoutukseen sisältyvät erilaiset tapaamiset ja toimet jaksotetaan siten, että niistä muodostuu eheä, asiakkaan kuntoutustarpeeseen vastaava kokonaisuus.

- **Asiakkaan tapaamiset** toteutetaan palveluntuottajan toimipisteessä **tai** asiakkaan arjen ympäristössä.
- **Ryhmätapaamiset** toteutetaan palveluntuottajan toimipisteessä **tai** muussa erillisessä ryhmätyötilassa.

Huomioitavaa: LAKU -perhekuntoutuksen toteutus on kuvattu yksityiskohtaisesti kuntoutuspalvelun osassa.

6 Kuntoutuksen toteutus

6.1 Palveluntuottajan tehtävät asiakkaan kuntoutuspäätöksen saavuttua

6.1.1 Ennakkoyhteydenotto asiakkaaseen ja asiakkaan sitouttaminen alkavaan kuntoutukseen

Ota asiakkaaseen yhteyttä kuntoutuspalvelun osassa määritellyllä tavalla **puheluna** tai **kuvapuheluna**.

Yhteydenoton tarkoituksena on mm. varmistaa myönnetyn kuntoutuksen ja aikataulun sopivuus asiakkaalle sekä sitouttaa, motivoida ja valmistaa asiakas tulevaan kuntoutumisprosessiin.

Huomioitavaa: Jos yhteydenotossa ilmenee, että kuntoutus on asiakkaalle toteutusajaltaan tai sisällöltään sopimaton tai toimimaton, sitä **ei ole** tarkoituksenmukaista aloittaa. **Ole tässä tilanteessa välittömästi yhteydessä Kelaan**.

Yhteydenotossa asiakas ja palveluntuottaja yhdessä mm.

- luovat **yhteisen näkemyksen** kuntoutumisen yleisistä tavoitteista, sisällöistä, toteutuksesta ja aikatauluista
- kartoittavat yhteistyössä tarvittavat ammattihenkilöt ja heidän roolinsa
- arvioivat asiakkaan ja palveluntuottajan resursseja, joilla on merkitystä **kuntoutuksen sisällön rakentamiseen ja/tai mm. avustavan henkilöstön tarpeeseen** kuntoutuksen aikana
- pyrkivät luomaan jo ennakoiden asiakkaan kuntoutuksesta mielekkään kokonaisuuden, jossa huomioidaan myös asiakkaan oma tukiverkosto sekä muut arjen toimijat.

6.1.2 Kuntoutuksen suunnittelu

Ennen asiakkaan kuntoutuksen alkamista palveluntuottajan nimeämän moniammatillisen tiimin tehtävänä on perehtyä huolellisesti saamiinsa asiakaskohtaisiin esitietoihin, ennakkoyhteydenotoissa saatuihin tietoihin ja muihin selvityksiin. Kuntoutuksen suunnittelussa ja sen toteutuksessa on korostuttava **asiakkaan oma rooli**, **asiantuntijoiden rooli** sekä läheisten **rooli**.

Moniammatillisen tiimin tehtävänä on mm. ennakkoon

- huomioida asiakkaiden kuntoutustavoitteet ja -tarpeet yksittäisen asiakkaan/asiakasryhmän kuntoutuksen sisällön suunnittelussa ja kuntoutuksen aikataulutuksessa
- varmistaa, että asiakkaan kuntoutukseen osallistuvalla henkilöstöllä on hyvä kokonaisnäkemys sekä yhteisymmärrys asiakkaan tavoitteiden mukaisen ja laadukkaan kuntoutuksen toteuttamiseksi
- tunnistaa kunkin asiakkaan tilanteeseen vaikuttavat seikat ja menetelmät, jotka mahdollistavat asiakkaiden kuntoutustavoitteeseen pääsemisen.

6.2 Palveluntuottajan yleisiä tehtäviä kuntoutuksen alkaessa ja sen aikana

6.2.1 Tehtävät asiakkaan kuntoutuksen alkaessa

Moniammatillisen tiimin tehtävät

Moniammatillisen tiimin tehtävänä on yhteistyössä asiakkaan kanssa kartoittaa kuntoutuksen tavoitteita sekä suunnitella kuntoutuksen sisältöä ja siihen liittyviä kuntoutuksen toimenpiteitä.

Tehtävänä on mm.

- luoda asiakkaaseen luottamuksellinen, sitoutumista ja tavoitteellista kuntoutumista kannatteleva suhde
- varata riittävästi aikaa moniammatillisen tiimin keskinäisiin yhteistyötapaamisiin ja varmistaa hyvä tiedonkulku ja yhtenäinen asiakkaan tavoitteiden mukainen toiminta.

6.2.2 Kuntoutuksen toteutus

Palveluntuottaja toteuttaa asiakkaan LAKU -perhekuntoutuksen kuntoutuspalvelua koskevan osan mukaisesti.

Kuntoutus toteutetaan pääasiallisesti arkipäivisin maanantaista perjantaihin. Kelan suosituksena on, että kuntoutusta ei järjestetä sunnuntaisin, arkipyhinä eikä aattopäivinä, kuten joulu- ja juhannusaattoina.

6.2.3 Yleistä kuntoutuksen toteuttamiseen liittyvää

Välitehtävät

Voit suunnitella yhdessä asiakkaan kanssa erilaisia välitehtäviä toteutettavaksi. Välitehtävien tavoitteena on ohjata ja vahvistaa asiakkaan omakuntoutusta sekä omien toimintatapojensa muokkaamista.

Asiakas voi kirjata annetut välitehtävät esim. kuntoutuspäiväkirjaan. Välitehtävien laatimisessa voi hyödyntää etäkuntoutuksessa käytettävää sovellusta tai alustaa. Välitehtävät voi käydä yhdessä asiakkaan kanssa läpi kuntoutuksen aikana.

7 Etäkuntoutuksen toteutus

Tämä luku käsittelee etäkuntoutuksen toteuttamista. Etäkuntoutus on tavoitteellista kuntoutusta, joka toteutetaan verkkoyhteyden välityksellä. Kuntoutuspalveluun voi sisältyä etäkuntoutusta reaaliaikaisina **kuvapuheluina**, ajasta riippumattomana **verkkokuntoutuksena** tai molempina. Tämän luvun sisältö koskee palveluntuottajaa vain niiden etäkuntoutuksen toteuttamistapojen osalta, joita palveluntuottajan järjestämään kuntoutuspalveluun sisältyy.

Toteuta etäkuntoutus siten, että asiakas

- kokee sen itselleen soveltuvaksi ja hänen kuntoutumistaan edistäväksi toteutustavaksi
- kokee kasvokkaisen kuntoutuksen ja etäkuntoutuksen osaksi **samaa yhtenäistä kuntoutuskokonaisuutta**
- voi luottaa etäkuntoutuksen laatuun sekä henkilöstön valmiuksiin ja osaamiseen
- voi osallistua etäkuntoutukseen valintansa mukaan kotoaan tai muusta arjen ympäristöstään käsin
- saa **toimintaohjeet** tilanteisiin, joissa kuvapuhelu keskeytyy **teknisten haasteiden vuoksi**
- saa opastusta ja etäkuntoutukseen liittyvät ohjeet.

7.1 Kuvapuheluiden ja verkkokuntoutuksen toteutus

Etäkuntoutus toteutuu asiakkaan arjen ympäristössä ja edistää kuntoutuksen nivoutumista arkeen.

Kuntoutuspalveluun sisältyvät ennakko-, väli- ja seurantayhteydenotot voidaan toteuttaa kuvapuheluilla. Lisäksi palveluun voi sisältyä yksilöllisiä tai ryhmässä toteutuvia kuvapuheluita. Sovi yhdessä asiakkaan kanssa kuvapuheluiden ajankohdat ja tarvittaessa yhteyden testaamisen ajankohta.

Voit toteuttaa kuntoutusta perustellusta syystä (esim. ammattihenkilön äkillinen poissaolo) kuvapuheluina myös silloin, kun asiakkaat ovat paikalla palveluntuottajan toimipisteessä. Tällöin asiakkaat osallistuvat kuvapuheluun palveluntuottajan toimipisteestä ja moniammatillisen tiimin tai kuntoutuksen ammattihenkilö osallistuu reaaliaikaisesti etänä. Voit toteuttaa nämä kuvapuhelut kuntoutuspalveluun samassa palveluntuottajan toimipisteessä osallistuvalle asiakasryhmälle. Varmista palveluntuottajana, että asiakasryhmä saa tarvittaessa teknistä tukea ja muuta tukea (esim. harjoitteiden toteuttaminen) palveluntuottajan toimipisteessä.

Kuvapuheluiden lisäksi kuntoutuspalveluun voi sisältyä verkkokuntoutusta ja etäkuntoutuspäiviä. Verkkokuntoutuksessa asiakas etenee pääosin omatoimisesti ja saa moniammatilliselta tiimiltä tai kuntoutuksen ammattihenkilöltä yksilöllistä tukea ja palautetta edistymisestään omissa tavoitteissaan. Moniammatillinen tiimi tai kuntoutuksen ammattihenkilö ohjaa verkkokuntoutusta ajasta riippumattomasti palveluntuottajan valitsemana ajankohtana.

Kun palvelu sisältää **verkkokuntoutusta**, moniammatillisen tiimin tai kuntoutuksen ammattihenkilön tehtävänä on

- viedä verkkokuntoutuksen sisällöt sovellukseen tai alustalle
- päivittää sisällöt
- varmistaa sisältöjen saavutettavuus.

Kelasta on mahdollisuus saada käyttöön myös **valmiita verkkokuntoutuksen sisältöjä**, joita voi hyödyntää verkkokuntoutuksen toteuttamisessa.

Etäkuntoutuksen ja kasvokkaisen kuntoutuksen toteuttavat ne moniammatillisen tiimin ammattihenkilöt tai kuntoutuksen ammattihenkilöt, joiden osallistuminen on **keskeistä** asiakkaan yksilöllisessä tilanteessa ja edistää parhaiten asiakkaan kuntoutumista.

Huomioitavaa: Palveluun kuuluvan etäkuntoutuksen tarkempi toteuttaminen on kuvattu kuntoutuspalvelun osassa.

7.2 Laitteet, sovellus tai alusta ja tekninen tuki

7.2.1 Asiakkaiden laitteet

Varmista aina ennen kuntoutuksen alkua, että asiakkaalla on verkkoyhteydellä varustettu toimiva **laite** (tietokone, tabletti tai älypuhelin) ja **tarvittavat lisälaitteet** (esim. web-kamera ja kuulokkeet).

Palveluntuottajalla pitää olla **valmius** järjestää asiakkaalle etäkuntoutuksen ajaksi verkkoyhteydellä varustettu laite ja tarvittavat lisälaitteet silloin, kun kuvapuhelut tai verkkokuntoutus ovat **pakollinen osa** kuntoutuspalvelua ja asiakkaalla **ei ole** omia laitteita.
Sovi asiakkaan kanssa laitteen ja/tai lisälaitteiden toimittamisesta ennen etäkuntoutusta ja niiden palauttamisesta etäkuntoutuksen päätyttyä. Palveluntuottajana vastaat laitteiden toimituksista aiheutuvista kustannuksista.

Palveluntuottaja tai Kela **ei ole** velvollinen järjestämään asiakkaalle laitetta tai lisälaitteita silloin, kun kuvapuhelut ovat **vaihtoehtoinen tapa** toteuttaa ennakko-, väli- tai seurantayhteydenottoja tai kuntoutusta. Jos asiakkaalla ei itsellään ole tarvittavaa laitteistoa, yhteydenotot toteutetaan puheluna ja muu kuntoutus kasvokkain.

Varmista, että asiakas saa etäkuntoutuksen toteutukseen liittyvät ohjeet sekä tarvittaessa teknistä tukea ja opastusta (esim. sovelluksen tai alustan käytöstä).

7.2.2 Palveluntuottajan laitteet, sovellus tai alusta sekä tekninen tuki

Palveluntuottajana varmista, että

- moniammatillisella tiimillä tai kuntoutuksen ammattihenkilöllä on käytössään tarvitsemansa **verkkoyhteydellä varustetut laitteet** (esim. tietokone tai tabletti) ja tarvittavat lisälaitteet (esim. web-kamera ja kuulokkeet)
- moniammatillisella tiimillä tai kuntoutuksen ammattihenkilöllä on käytettävissä etäkuntoutukseen käytettävä helppokäyttöinen, tietoturvallinen ja saavutettava **sovellus tai alusta**, jota asiakkaan on mahdollista käyttää eri laitteilla (tietokoneella, tabletilla ja älypuhelimella)
- moniammatillisella tiimillä tai kuntoutuksen ammattihenkilöllä on käytettävissä **tekninen tuki**

- asiakas saa opastusta ja etäkuntoutukseen liittyvät ohjeet
- asiakkaalle on tarjolla arkipäivisin ennalta ilmoitettuna ajankohtana **teknistä tukea** (esim. sovelluksen tai alustan käyttöön) verkkokuntoutuksen aikana.

Huomioitavaa: Kela **ei korvaa** palveluntuottajalle tai asiakkaalle sopimuksessa mainittujen hintojen lisäksi muita etäkuntouksen kustannuksia. Palveluntuottajan tehtävä on vastata etäkuntoutuksen järjestämisestä aiheutuvista kustannuksista (esim. laitteet, sovelluksen tai alustan käyttökustannukset sekä tekninen tuki). Palveluntuottaja **ei voi** missään tilanteessa periä asiakkaalta maksua etäkuntoutukseen tarvittavien laitteiden käytöstä.

7.3 Yksityisyyden suojan turvaava tila etäkuntoutuksessa

7.3.1 Asiakkaan tila

Palveluntuottajan pitää ohjeistaa asiakasta siitä, että etäkuntoutukseen osallistuminen edellyttää tilaa, joka on rauhallinen ja turvaa asiakkaan yksityisyyden suojan.

Huomioitavaa: Ryhmäkuvapuheluissa yksityisyyden suojaan on kiinnitettävä erityistä huomioita. On esimerkiksi varmistettava, ettei puhelun aikana samassa tilassa ole asiakkaiden läheisiä tai muita ulkopuolisia henkilöitä.

7.3.2 Moniammatillisen tiimin tai kuntoutuksen ammattihenkilön tila

Etäkuntoutuksen toteuttamista varten moniammatillisella tiimillä tai kuntoutuksen ammattihenkilöllä on oltava tilat

- joissa on huomioitu ympäristöön ja etäkuntoutuksen laatuun vaikuttavat tekijät (esim. akustiikka ja valaistus) kuvapuheluiden aikana
- jotka ovat sivullisilta suojassa ja takaavat asiakkaan yksityisyyden suojan ja tietoturvan.

7.4 Tietoturva, tietosuoja ja saavutettavuus

Etäkuntoutuksen (kuvapuhelut ja verkkokuntoutus) tietoturvan, tietosuojan sekä saavutettavuuden varmistaminen on palveluntuottajan vastuulla.

Varmista palveluntuottajana, että

- EU:n yleisen tietosuoja-asetuksen (2016/679) mukaisena rekisterinpitäjänä käsittelet henkilötietoja EU:n tietosuoja-asetuksen, tietosuojalain ja muun kansallisen erityislainsäädännön mukaisesti
- sosiaali- ja terveydenhuollon asiakas- ja potilastietojen käsittelyyn tarkoitetut tietojärjestelmät ovat säännösten ja määräysten mukaisia
- asiakas on tietoinen etäkuntoutuksessa käytettävien yhteyksien ja sovellusten tai alustojen tietoturvasta ja -suojasta
- noudatat samoja yksityisyydensuojaa koskevia periaatteita kuin kasvokkaisessa kuntoutuksessa
- toteutettava etäkuntoutus täyttää digitaalisten palvelujen tarjoamisesta annetun lain (306/2019) saavutettavuutta koskevat vaatimukset. **Lisätietoja:** Aluehallintovirasto.
- noudatat ohjeistusta, jonka Valvira on antanut etäpalveluista.

Lisäksi vastaat siitä, että

- etäkuntoutuksessa potilastietojen välitykseen ja tallentamiseen käytettävät tietojärjestelmät täyttävät salassapitoa, tietosuojaa sekä tietoturvaa koskevien säännösten vaatimukset
- asianmukaiset potilasasiakirjamerkinnät on laadittu annettujen säännösten ja määräysten mukaisesti
- potilasrekisteriä ylläpidetään annettujen säännösten ja määräysten mukaisesti.

Kela suosittelee, että etäkuntoutuksessa käytetään

- salattua tietoliikenneyhteyttä
- sovellusta tai alustaa, jossa on asiakkaan vahva tunnistautuminen silloin, kun etäkuntoutuksessa käsitellään dokumentteja, jotka sisältävät asiakkaan potilastietoja tai muita arkaluonteisia henkilötietoja.

Huomioitavaa

- Tietoturvan- ja tietosuojan varmistamiseksi ja arvioimiseksi Kela suosittelee tarvittaessa käyttämään ulkopuolista asiantuntijaa.
- Varmista aina, että asiakas ymmärtänyt tietoturvaa, tietosuojaa ja yksityisyyden suojaa koskevat ohjeet.

7.5 Turvallisuus etäkuntoutuksessa

Palveluntuottajalla pitää olla toimintaohjeet kuvapuhelun aikaisia hätätilanteita varten (esim. sairauskohtaus).

Lisäksi palveluntuottajalla pitää olla palvelukuvauksen mukainen **vakuutusturva** voimassa myös etäkuntoutuksen aikana. **Lisätietoja:** Yleinen osa, luku 14.1: Palveluntuottajan vakuutusturva.

7.6 Asiakkaan sairastuessa etäkuntoutuksen aikana

Jos asiakas sairastuu äkillisesti tai lyhytaikaisesti **yksilöllisen etäkuntoutuksen** aikana, sovi asiakkaan kanssa uudet ajankohdat kuvapuheluille tai etäkuntoutuspäiville.

Jos asiakas sairastuu äkillisesti tai lyhytaikaisesti **ryhmämuotoisen etäkuntoutuksen** aikana, sovi asiakkaan kanssa uudet ajankohdat ryhmämuotoisille kuvapuheluille tai etäkuntoutuspäiville. Ryhmämuotoiset kuvapuhelut tai etäkuntoutuspäivät korvataan äkillisessä sairastumisessa yksilöllisenä kuvapuheluna tai yksilöllisenä etäkuntoutuspäivänä, jos korvaavaa kertaa ei ole mahdollista toteuttaa ryhmämuotoisena.

Asiakkaan lyhytaikainen sairastuminen ei yleensä vaikuta etäkuntoutuksen laskuttamiseen. Voit laskuttaa palvelusta etäkuntoutuskustannusten mukaisesti, jos palvelu toteutuu sairastumisesta huolimatta palvelukuvauksessa kuvatulla tavalla.

Lisätietoja: Yleinen osa, luku 18.2: Laskuttaminen

7.7 Asiakkaan osallistuminen etäkuntoutukseen ulkomailta

Palveluntuottajana **et voi** toteuttaa etäkuntoutusta ulkomailta.

Asiakas voi osallistua etäkuntoutukseen ulkomailta seuraavin edellytyksin:

- Asiakas ja palveluntuottaja arvioivat **etukäteen** kuntoutuksen jatkamisen tarkoituksenmukaiseksi ja sopivat yhdessä etäkuntoutuksen jatkamisesta asiakkaan ulkomailla olon ajan.
- Asiakkaalla pitää olla **verkkoyhteydellä varustettu laite**, jolla hän voi osallistua etäkuntoutukseen.

- Asiakas **korvaa itse** kaikki mahdolliset etäkuntoutuksesta aiheutuvat ylimääräiset kustannukset.
- Asiakkaalla pitää olla tieto siitä, että Kelan edellyttämä **vakuutusturva** koskee vain Suomessa toteutettavaa kuntoutusta. Kerro asiakkaalle, jos vakuutusturvanne on edellytettyä laajempi ja voimassa myös silloin, kun asiakas on ulkomailla ja osallistuu etäkuntoutukseen.
- Palveluntuottajana selvität yhdessä asiakkaan kanssa **etukäteen**, miten toimitaan mahdollisissa kuvapuhelun aikaisissa hätätilanteissa (esim. sairauskohtaus).

Huomioitavaa: Kela **ei korvaa miltään osin** ylimääräisiä kustannuksia, jotka aiheutuvat ulkomailla olevan asiakkaan etäkuntoutuksen toteuttamisesta.

8 Dokumentaatio

8.1 Kuntoutuksen toteutukseen liittyvä kirjaaminen

Kirjaa asiakkaan kuntoutuksen toteutus selkeästi siten, että siitä on kokonaisvaltaisesti hyötyä kuntoutuksen aikaisessa työskentelyssä ja että se on jälkikäteen todennettavissa. Jokaisen asiakkaan yksilölliset asiat kirjataan omiin asiakirjoihinsa.

Toteuta asiakkaan kuntoutuksen kirjaaminen siten, että

- asiakas ymmärtää tietojensa kirjaamisen merkityksen ja on tietoinen oikeudestaan perehtyä hänestä laadittuihin asiakirjoihin
- kirjaaminen tehdään huolellisesti sekä luotettavalla tavalla tietosuojamääräykset huomioiden
- kuntoutukseen liittyvä jatkuva arviointi ja yhteiset tapaamiset dokumentoidaan asiakkaan kuntoutuksen asiakirjoihin
- asiakkaan tietojen kirjaaminen mahdollistaa kuntoutustoiminnan suunnittelun, toteuttamisen ja arvioinnin sekä kuntoutuksen jälkikäteisen seurannan.

8.1.1 Asiakaskohtaisen kirjauksen sisältö

Kirjaa asiakkaan asiakirjoihin mm. seuraavat asiat:

- yksilö- ja ryhmämuotoisten tapaamisten toteutus (toteutusajankohta, toteuttaja, sisältö ja tehdyt havainnot)
- keskeiset yhteydenotoissa ja haastatteluissa saadut tiedot ja arviointi- ja mittaustulokset
- omakuntoutusta edistävät keinot (ml. välitehtävät)
- läheisen osallistuminen
- kuntoutuksen aikaiseen yhteistyöhön liittyvät tiedot.

Jos palvelu sisältää etäkuntoutusta, kirjaa asiakkaan asiakirjoihin mm. seuraavat asiat:

- kuvapuheluiden tiedot (toteutusajankohta, toteuttajat, sisältö ja tehdyt havainnot)
- kaikki muu tarpeellinen tieto, joka liittyy etäkuntoutuksen toteuttamiseen.

Liitä asiakkaan asiakirjoihin mukaan:

- kuntoutuksen aikataulu, aihe, kuntoutuksen toteuttaneen ammattihenkilön nimi sekä ammatti- tai tehtävänimike
- kirjallinen suunnitelma asiakkaan kuntoutuksen toteutuksesta
- asiakkaan Omat tavoitteeni -lomake
- asiakkaan arviointiin ja mittaukseen liittyvät lomakkeet
- mahdolliset välitehtävät
- muu asiakkaan kuntoutusta koskeva tieto.

Huomioitavaa: Laadi asiakkaan läheisen kuntoutusjakson **kuntoutusohjelma** samaan dokumenttiin asiakkaan kuntoutusohjelman kanssa. Kirjaus toimii samalla dokumentaationa läheisen kuntoutuksen toteutuksesta.

8.2 Asiakkaalle laadittava kuntoutuspalaute

Kuntoutuspalaute on palveluntuottajan asiakkaalle laatima selkeästi otsikoitu, kirjallinen kooste asiakkaan kuntoutuksen kokonaisuudesta.

8.2.1 Yleistä palautteen laatimiseen liittyvää

Laadi kuntoutuspalaute asiakkaan **viimeisen tapaamisen jälkeen**. Laadi palaute myös, jos kuntoutus keskeytyy. Palaute on merkityksellinen asiakkaalle itselleen. Lisäksi palaute on tarpeellinen tilanteessa, jossa mm. lapsen ja nuoren asioita hoidetaan eteenpäin eri viranomaisten ja toimijoiden kanssa.

Palautteen laatimisesta ja sen allekirjoituksesta vastaa kuntoutuspalvelun osan mukainen, asiakkaan kuntoutuksen toteuttaneet ja siitä kokonaisuudessaan vastanneet moniammatillisen tiimin ammattihenkilöt.

Lisäksi:

- Varmista lapsen / nuoren mahdollisen suunnitellun jatkokuntoutuksen toteutuminen olemalla tarvittaessa yhteydessä asiakkaan hoidosta vastaavaan terveydenhuollon toimintayksikköön. Tähän on oltava asiakkaan suostumus.
- Anna asiakkaalle mahdollisuus tutustua hänestä laadittuun kuntoutuspalauteluonnokseen sekä selvitä hänelle mm. eri mittausten tulokset ja niiden merkitys, jotta hän tietää, mitä toteutuneesta kuntoutuksesta on kirjattu.
- Asiakkaan kuntoutuspalautteeseen **ei kirjata** asiakkaan läheistä koskevia (henkilökohtaisia) tietoja.
- **Laadi vielä myöhemmin** asiakkaan kuntoutusjakson jälkeisestä seurantatapaamisista asiakkaalle lähetettävä **erillinen seurantapalaute.**

8.2.2 Palautteen lähettämisen ajankohta

Toimita kuntoutuspalaute postitse asiakkaalle, Kelaan sekä asiakkaan kanssa sovituille muille toimijoille (esim. asiakkaan hoidosta vastaavalle terveydenhuollon toimintayksikölle).

Toimita palaute em. toimijoille viimeistään **2 viikon kuluessa siitä ajankohdasta laskien, kun viimeisin asiakas- tai ryhmätapaaminen on päättynyt. Huomioitavaa:** Palautteen on oltava Kelassa perillä annetun määräajan sisällä.

8.2.3 Kuntoutuspalautteen sisältö

Laadi kuntoutuspalaute siten, että se sisältää seuraavat asiat selkeästi otsikoituna:

Yhteenveto

- asiakkaan yksilöllinen tilanne kuntoutuksen alkaessa ja sen päättyessä
- asiakkaan kuntoutustavoitteet
- asiakkaan kuntoutusprosessin kuvaus, asiakkaan osallistuminen omaan kuntoutumiseensa, asiakkaan suoriutuminen kuntoutuksen aikana sekä asiakkaan tilanteeseen mahdollisesti vaikuttavat yksilö-, ympäristö- ja muut tekijät
- kuvaus asiakkaan toimintakyvystä omassa arjessaan (käytettävissä olevien tietojen perusteella) ja kuntoutumisen vaikutuksesta siihen
- tiivis kuvaus asiakkaan kuntoutuksen tuloksista: havainnot asiakkaan toimintakyvyn edistymisestä, miten edistyminen konkreettisesti näkyy ja mitkä kuntoutukselliset tekijät ovat siihen vaikuttaneet
- keskeiset mittaustulokset ja suositukset.

Asiakkaan yksilöllisiin kuntoutustavoitteisiin liittyvät asiat

- kuntoutukseen liittyvät odotukset ja tarpeet
- asiakkaan kuntoutukselle asetetut tavoitteet, mitä keinoja tavoitteiden työstämiseen on käytetty, asetettujen tavoitteiden toteutuminen sekä kuvaus tavoitteiden mukaisesta työskentelystä
- arkeen ja/tai koulun käyntiin liittyvät muutokset
- asiakkaan oma arvio
    - kuntoutuksesta
    - omasta osallistumisestaan
    - kuntoutumisestaan ja kuntoutustavoitteiden toteutumisesta
- johtopäätökset sekä jatkosuositukset ja -suunnitelmat (ml. omakuntoutus), suunnitelman toteuttamiseksi mahdollisesti jatkossa tarvittava tuki ja/tai palvelut, niiden aikataulu sekä miten näiden saatavuus on varmistettu
- havainnot asiakkaan toimintakyvyn edistymisestä liittyen mm. asiakkaan voimavaroihin, lähipiiriin ja ympäristöön
- kuntoutuksessa käytettyjen keskeisten mittaus- ja arviointimenetelmien tulokset, niiden sanallinen kuvaus ja seuranta.

Kuntoutukseen osallistumistapa ja kuvaus toteutumisesta

- miten ja missä kuntoutus on toteutunut ja verkostotapaamisten toteutuminen
- peruuntuneiden tai käyttämättä jääneiden tapaamisten määrä ja syyt
- kuvaus ryhmäkuntoutuksen toteutumisesta (esim. pienryhmien käyttö, ryhmäytymisen onnistuminen jne.)
- muut ryhmän toimintaan liittyvät mahdolliset huomiot.

Etäkuntoutus (jos palvelu sisältää etäkuntoutusta)

- yksilöllisten ja ryhmämuotoisten kuvapuheluiden toteutus (mm. toteutusajankohdat, määrä, toteuttajat, sisältö lyhyesti, läheisen osallistuminen)
- vertaistuen toteutuminen
- muut havainnot ja tarpeelliset tiedot etäkuntoutuksesta.

Loppuarvio asiakkaan tilanteesta kuntoutuksen päättyessä

- eri ammattihenkilöiden huomiot tai mahdolliset erilliset lausunnot asiakkaan tilanteesta ja osallistumisesta kuntoutumiseen
- perhekuntoutuksen aikana toteutunut yhteistoiminta mm. koulun ja terveydenhuollon kanssa ja siihen liittyneet toimijat sekä tulokset.

Tiedot kuntoutuksen toteuttaneista ammattihenkilöistä

- nimet, ammattiasemat, rooli ja osuus kuntoutuksen toteutuksessa
- perusteltu syy, jos kuvapuhelu on toteutettu niin, että asiakas on ollut palveluntuottajan toimipisteessä ja ammattihenkilö etänä.

Palveluntuottajan yhteystiedot

- nimi, osoite, puhelinnumero, sähköpostiosoite
- palveluntuottajan yhteyshenkilön yhteystiedot

Liitteet

- Omat tavoitteeni –lomake
- muut mahdolliset liitteet.

8.2.4 Läheisten tai perheen osallistumisen kirjaus

Kirjaa perheen osallistumisesta lapsen/nuoren kuntoutuspalautteeseen **seuraavat tiedot**:

- läheisen nimi
- läheisen suhde asiakkaaseen (esim. äiti, sisarus, muu suhde)
- kuntoutukseen osallistumisaika
- läheisen osallistumisen tavoite ja vaikutus **asiakkaan kuntoutumiseen.**

8.3 Lyhyt kuntoutuspalaute

Laadi asiakkaalle **lyhyt kuntoutuspalaute** sellaisessa tilanteessa, jossa esim. asiakkaan

- kuntoutus **keskeytyy**
- **kuntoutus toteutuu useassa jaksossa ja tarvitaan kirjallinen dokumentti esim. kuntoutukseen osallistumisesta ja sen edistymisestä.**

Toimita lyhyt palaute **asiakkaalle**. Toimita se lisäksi asiakkaan suostumuksella **tarvittaville** tahoille. Toimita palaute aina Kelaan, jos asiakkaan kuntoutus on keskeytynyt ja muussa tapauksessa toimita se Kelaan vain tarvittaessa. Lyhyt kuntoutuspalaute **ei sisällä** liitteitä.

8.3.1 Lyhyen kuntoutuspalautteen sisältö

Lyhyt kuntoutuspalaute sisältää seuraavat asiat selkeästi otsikoituna:

- tiivistetty kuvaus asiakkaan
  - yksilöllisestä alkutilanteesta
  - kuntoutuksen tavoitteista
  - kuntoutuksen etenemisestä
  - osallistumisesta kuntoutukseen (ml. omakuntoutukseen)
  - kuntoutukseen osallistumistavasta
  - kuntoutumisen keskeytymiseen johtaneista syistä (kun kuntoutus on keskeytynyt).

8.4 Seurantapalaute

Seurantapalaute on palveluntuottajan laatima kooste toteutuneista seurantayhteydenotoista. Laadi seurantapalaute, kun palveluntuottajan ja asiakkaan välinen **viimeisin seurantatapaaminen** on toteutunut. Seurantapalautteeseen **ei lisätä** liitteitä.

8.4.1 Seurantapalautteen sisältö

Seurantapalaute sisältää seuraavat asiat:

- palveluntuottajan arvio asiakkaan toiminta-, opiskelukyvyn kehittymisestä kuntoutuksen seurantaan liittyen
- seurannan aikana esille tulleet uudet asiat
- arvioitavissa oleva kuntoutuksen, omakuntoutuksen ja asiakkaan kuntoutumisen vaikutus asiakkaan arkeen ja/tai opiskeluun hänen lähitulevaisuudessaan
- lapsen / nuoren kuntoutuksen jatkumisen tarpeen arvio
- suositellut ja yhdessä asiakkaan kanssa sovitut mahdolliset jatkotoimenpiteet ja –suunnitelmat (ml. omakuntoutus).

Lähetä seurantapalaute aina **asiakkaalle.** Lisäksi seurantapalaute lähetetään **Kelaan**, jos asiakkaan

- yksilöllinen tuen tarve tai tilanne on muuttunut ja vaatii Kelan jatkotoimenpiteitä
- kuntoutumiseen liittyy jotain erityistä tiedotettavaa Kelalle.

8.5 Osallistumistodistus

Laadi osallistumistodistus ohjeen mukaisesti: Ohjeita palveluntuottajille on Kelan yhteistyökumppanien verkkosivuilla kohdassa Kuntoutuspalvelut – Palveluntuottajille – Ohjeita palveluntuottajille – Kuntoutuksen aikana – Miten toimin, että kuntoutukseen osallistuvan asiakkaan kuntoutusraha maksetaan oikein?

Asiakas voi toimittaa osallistumistodistuksen Kelaan OmaKelan kautta (www.kela.fi/omakela)

9 Henkilöstö

Kuntoutuksen palveluntuottajana vastaat siitä, että kuntoutusta toteuttavalla henkilöstöllä on **virallisesti hyväksytty ammattinimikettä vastaava koulutus ja pätevyys.**
Lisätietoja: Yleinen osa, liite 1. Ammatti- ja tehtävänimikkeet.

9.1 Kuntoutuksen toteuttava henkilöstö

Kuntoutuspalvelun osassa on aina tarkemmin määritelty **kuntoutusta toteuttava henkilöstö sekä sen tehtävät ja roolit**. Lisäksi siinä on määritetty kuntoutusta toteuttavan henkilöstön kokemus- ja koulutusvaatimukset. **Huomioitavaa:** Kokemukseksi hyväksytään edellytetyn koulutuksen ja pätevyyden jälkeinen työkokemus.

Palveluntuottajan vastuulla on huolehtia ja varmistaa, että esim.

- lasten, vammaisten ja iäkkäiden kanssa työskentelevien henkilöiden **rikostausta on selvitetty** siten kuin laissa lasten kanssa työskentelevien rikostaustan selvittämisestä (504/2002) ja laissa sosiaali- ja terveydenhuollon valvonnasta (741/2023) säädetään
- henkilöstö **koulutetaan** ja **perehdytetään** tehtäviinsä sekä kuntoutuksen palvelukuvauksen mukaiseen työskentelyyn
- henkilöstön osaaminen ja sen ylläpito **varmistetaan joka tilanteessa** (myös äkillisten poissaolojen ja uusien työntekijöiden osalta)
- henkilöstöllä on **riittävästi tutkittua ja ajantasaista tietoa** asiakasryhmän sairaudesta, häiriöstä tai vammasta, jotta henkilöstö osaa ja pystyy tukemaan asiakkaan kuntoutumista kokonaisvaltaisesti
- henkilöstölle järjestetään ennen kuntoutuspalvelun käynnistymistä **koulutus**, jolla varmistetaan henkilöstön osaaminen toteuttaa kohderyhmän kuntoutusta.

9.2 Henkilöstömuutokset ja sijaisuudet sopimuskauden aikana

9.2.1 Yleistä

Palveluntuottajana vastaat siitä, että

- henkilöstöresurssissa on **riittävästi** pätevää varahenkilöstöä sijaistamaan vakituista ammattihenkilöstöä lomien sekä äkillisten tilanteiden, kuten lyhyiden sairaspoissaolojen aikana
- henkilöstön vaihtuessa tai henkilöstön sijaisuuksissa uusi henkilöstö täyttää kuntoutuksen palvelukuvauksen liitteen mukaiset ammatti- ja tehtävänimikkeiden koulutusvaatimukset ja palvelukohtaisen osan kokemusvaatimukset.

9.3 Sosiaalityöntekijän alle 4 kuukauden sijaisuus

- **Alle 4 kuukauden** pituisissa sosiaalihuollon laillistettujen ammattihenkilöiden sijaisuuksissa noudatetaan sosiaalihuollon ammattihenkilöistä annettua lakia. Lisäksi työkokemusvaatimuksen on tässä tilanteessa täytyttävä.

10 Tulkkaus

10.1 Vieraan kielen ja toisten kotimaisten kielten tulkkaus

Kela järjestää vieraan kielen tulkkausta kuntoutukseen osallistuvalle asiakkaalle. Vieraan kielen tulkkausta voidaan myöntää Kelan erikseen määrittämällä tavalla. Ruotsin tai saamen kieltä puhuvalle asiakkaalle järjestetään tulkkausta hänen äidinkielellään, jos kuntoutuspalvelu on suomenkielinen.

Palveluntuottaja saa kuntoutuspäätöksen yhteydessä *Vieraan kielen tulkkauksen järjestäminen kuntoutuksessa* -ohjekirjeen, joka sisältää toimintaohjeita kuntoutuksessa tarvittavaan tulkkaukseen liittyen. **Lisätietoja** tulkkauksesta kuntoutuksessa on Kelan yhteistyökumppanien verkkosivuilla palveluntuottajien ohjeissa kohdassa Tulkkaus kuntoutuksessa.

Tulkkeina käytetään Kelan kanssa sopimuksen tehneiden tulkkauspalveluntuottajien tulkkeja. Vieraan kielen tulkkaus kuntoutuksessa voidaan toteuttaa läsnä- tai etätulkkauksena. Kela korvaa tulkkauksesta aiheutuvat kustannukset tulkkauspalveluntuottajille. Asiakkaille tulkkaus on maksutonta.

10.2 Etätulkkaus

Etätulkkaus toteutetaan puheluna tai kuvapuheluna.

10.3 Vammaisten tulkkauspalvelut

Kuulo-näkövammaisella, kuulovammaisella tai puhevammaisella on oikeus saada tulkitsemis- ja käännösapua siten kuin vammaisten henkilöiden tulkkauspalvelusta annetussa laissa (133/2010) säädetään.

11 Kuntoutuksen toteuttamisessa käytettävät tilat

Palveluntuottajalla on kuntoutuksen toteuttamiseen kuntoutuspalvelun osassa määritellyt tilat.

Palveluntuottajan toimipisteessä ja muissa kuntoutuksessa käytettävissä tiloissa on noudatettava pelastuslain asettamia vaatimuksia.

11.1 Kuntoutustilat

Asiakkaan kuntoutus toteutetaan **palveluntuottajan toimipisteessä**, joka on vaihtoehtoisesti joko

- **laitosyksikkö**
- **avoyksikkö tai**
- **muu toimintayksikkö.**

Kuntoutuspalvelussa edellytetty **toimipiste on aina määritetty** kuntoutuspalvelun osassa, Tilat-luvussa.

11.1.1 Laitosyksikön tilat

Laitosyksikkö sisältää vähintään

- majoitustilat asiakkaalle (ja läheisille)
- ruokailutilan
- yleiset tilat, joissa on odotustila sekä wc
- lepotilan
- huoneen asiakkaan yksilöllistä tapaamista varten
- ryhmätyötilan.

11.1.2 Avoyksikön tilat

Avoyksikkö sisältää vähintään

- ruokailutilan
- yleiset tilat, joissa on odotustila sekä wc
- lepotilan
- huoneen asiakkaan yksilöllistä tapaamista varten
- ryhmätyötilan.

11.1.3 Muun toimintayksikön tilat

Muu toimintayksikkö sisältää vähintään

- 1 huoneen (yksilö- tai ryhmätilan)
- erillisen odotustilan, jossa on wc.

11.2 Tilojen remontointi

Ilmoita **välittömästi** tiedossasi olevista kuntoutustilojen remonteista ja korjaus- ja perusparannustöistä sähköpostitse osoitteeseen: kuntoutus.rekisteroityminen@kela.fi.

Ajoita remontit siten, että ne aiheuttavat mahdollisimman vähän häiriötä asiakkaille. Jos perusparannuksista tai -korjauksista on haittaa asiakkaan kuntoutukselle (esim. allastila on pois käytöstä), Kela ohjaa tarvittaessa asiakkaan toiselle palveluntuottajalle.

Ilmoita **aina** mahdollisesta remontista sekä korjaus- ja perusparannustöistä asiakkaalle etukäteen kutsukirjeessä. Asiakkaalle on annettava mahdollisuus vaihtaa kuntoutuksen

toteutuksen ajankohtaa tai valita toinen kuntoutuksen palveluntuottaja remontin vuoksi.

12 Laatutyö, toiminnan seuranta ja luvat

12.1 Laadunhallinta ja toiminnan seuranta

Laadunhallinnan avulla toimintaa johdetaan, suunnitellaan, arvioidaan ja parannetaan kokonaisvaltaisesti asetettujen kuntoutuksen laatutavoitteiden saavuttamiseksi. Tavoitteena on, että kuntoutuksen asiakas saa tarpeidensa ja tavoitteidensa mukaista laadukasta palvelua oikeaan aikaan ja oikeassa paikassa.

Palveluntuottajan on kehitettävä kuntoutukseen liittyvää laadunhallintaa kokonaisvaltaisesti, ja se on ulotettava kaikkiin Kelan kuntoutuspalveluihin. Laadultaan hyvä kuntoutus on parhaaseen käytettävissä olevaan tietoon tai näyttöön perustuvaa palvelua, joka edistää asiakkaan toimintakykyä, hyvinvointia ja työkykyä sekä pyrkii kuntoutumisen maksimointiin ja riskien minimointiin.

Sosiaali- ja terveydenhuollon valvonnasta annetun lain (741/2023) mukaisesti palveluntuottajan tehtävänä on valvoa palvelun laatua, asianmukaisuutta ja asiakas- ja potilasturvallisuutta. Palveluntuottaja laatii omavalvontasuunnitelman ja omavalvontaohjelman sekä nimeää vastuuhenkilön lain edellyttämällä tavalla.

12.1.1 Palveluntuottajan laadunhallinnan sisältö ja siihen liittyvät toimet

Laatukäsikirjan käyttö ja kirjaaminen

Määrittele ja kirjaa keskeisten toimintojen ja toimenpiteiden laatutavoitteet laatukäsikirjaan.

Laatutyö

Laatutyön on sisällettävä jokaisen kuntoutuksen palvelukuvauksen mukaisesti

- kirjallinen prosessikuvaus tai kaavio
- henkilöstön vastuut ja tehtävät
- henkilöstön työ- ja toimintaohjeet
- yksilö- ja ryhmäkuntoutuksen toteuttamiseen liittyvät kuvaukset.

Asiakaspalautteen kerääminen

Palveluntuottajana tehtävänäsi on seurata ja arvioida säännöllisesti Kelan järjestämän kuntoutuspalvelun toteutusta ja laatua. Tee tämä keräämällä järjestelmällisesti ja aktiivisesti asiakaspalautetta. Kerää palaute kirjallisesti tai dokumentoi asiakkaan suullisesti antama palaute. Kelalle annettava palaute suositellaan antamaan aina kirjallisena. Kela voi aina halutessaan pyytää selvityksen palvelua koskevista asiakaspalautteista ja niihin liittyvistä toimenpiteistä.

Jos asiakas antaa kriittistä palautetta kuntoutuksensa aikana, tutki asia huolellisesti tulevaisuuden asiakaskokemuksen parantamiseksi. Hyödynnä saatu palaute toiminnan suunnittelussa sekä välittömän ja tulevan toiminnan kehittämisessä. Lisäksi kirjaa mahdolliset asiakaskohtaiset toimenpiteet asiakkaan asiakirjoihin.

Kuntoutuspalvelun kriittisten kohtien mittaaminen

Hyödynnä kehittämistyössä ja kuntoutuksen laadun arvioimisessa vähintään kahta prosessimittaria, joiden avulla seurataan ja arvioidaan asiakkaan kuntoutusprosessin toimivuutta.

Mitattavia kuntoutuspalvelujen kriittisiä kohtia voivat olla esimerkiksi:

- etukäteistietojen ja ennakkoyhteydenoton hyödyntäminen kuntoutuksessa
- asiakkaiden yksilöllisten tavoitteiden huomiointi kuntoutuksessa
- palvelukuvauksen noudattaminen sopimusehtojen mukaisesti
- henkilöstön käyttö asiakkaan yksilöllisen tarpeen mukaisesti
- kuntoutukseen liittyvä kirjaaminen
- kuntoutuspalautteen anto ja toimittaminen määräajassa
- sattuneet tapaturmat
- keskeytyneet kuntoutukset.

Laadunarvioinnin avulla kuntoutuksen toimintaa tulee kehittää, edistää ja vahvistaa entistä laadukkaammaksi ja asiakaslähtöisemmäksi.

Kela voi aina halutessaan pyytää selvityksen, miten kuntoutuksen laadunhallinta on toteutettu ja miten mahdolliset havaitut puutteet tai tarpeet on huomioitu kuntoutustoiminnan kehittämisessä ja sen toteutuksessa.

13 Toimintakyvyn arviointi

Asiakkaan toimintakykyä arvioidaan pätevillä ja luotettavilla mittareilla ja kuntoutuksen tavoitteet asetetaan saatujen mittaustulosten perusteella. Lisäksi asiakkaan kanssa yhteistyössä suunnitellaan tarvittavat toimenpiteet ja seurataan niiden vaikutuksia. Arviointi toteutetaan sekä arvioinnin ja mittausten tulokset käsitellään yhdessä asiakkaan kanssa kuntoutuksen aikana. Jos tuloksista ilmenee sellaisia oireita tai asioita, joita ei voida käsitellä kuntoutuksen aikana, asiakas ohjataan terveydenhuoltoon jatkotoimenpiteitä varten.

Kuntoutuspalvelun osassa on mainittu, palvelussa käytettävät mittarit.
Lisätietoja toimintakyvyn arvioinnista ja mittaamisesta on Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksen TOIMIA-tietokannassa (www.toimia.fi).

Huomioitavaa:

- Moniammatillisen tiimin ammattihenkilöiden on hallittava arviointimenetelmien käyttö ja tulosten tulkinta sekä tuloksien huolellinen kirjaaminen.
- Kela suosittaa GAS-menetelmäkoulutusta niille ammattihenkilöille, jotka osallistuvat asiakkaan GAS-tavoitteiden laatimiseen ja arviointiin. **Lisätietoja** GAS-menetelmästä on Kelan yhteistyökumppanien verkkosivuilla kohdassa Palveluntuottajille – Kuntoutuksen mittaaminen ja arviointi.

13.1 Asiakaspalautekysely

Kela lähettää asiakkaille asiakaspalautekyselyn liittyen asiakkaan kokemukseen kuntoutuksen asiakaslähtöisyydestä.

Tehtäväsi on informoida asiakasta mobiilipalautteen antomahdollisuudesta heti kuntoutuksen alkuvaiheessa. Kannusta asiakasta palautteen antoon ja korosta sen oleellista merkitystä kuntoutuksen toteutuksen laadun kehittämisessä.

14 Kuntoutukseen liittyvät vakuutukset

14.1 Palveluntuottajan vakuutusturva

Palveluntuottajalla on oltava asiakasta ja kuntoutukseen osallistuvaa läheistä varten seuraava vakuutusturva:

- **Toiminnan vastuuvakuutus**, joka kattaa kuntoutusohjelman.
- **Potilasvakuutus,** jos kuntoutusta toteuttaa terveydenhuollon ammattihenkilö, joka antaa terveyden- ja sairaanhoitoa.
- **Ryhmämuotoinen tapaturmavakuutus,** joka kattaa kuntoutuksen, siihen sisältyvien matkojen ja ohjatun vapaa-ajanohjelman aikana tapahtuneet henkilövahingot.

Kuntoutuksen aikainen vakuutusturva koskee sellaista asiakkaan läheistä, jonka kuntoutuksesta aiheutuvat kustannukset Kela korvaa palveluntuottajalle.

14.1.1 Potilasvakuutus

Potilasvakuutuksen on katettava myös **opiskelijan** antama terveyden- ja sairaanhoito.

Potilasvakuutusturva koskee **Suomessa annettavaa** terveyden- ja sairaanhoitoa. Sen edellytyksenä on, että asiakas ja palvelua antava terveydenhuollon ammattihenkilö ovat fyysisesti Suomessa.

14.1.2 Ryhmämuotoinen tapaturmavakuutus

Tapaturmavakuutuksesta voidaan korvata vahinkoja, joita potilasvakuutus ei kata. Tapaturmavakuutuksen on oltava voimassa myös kuvapuhelun aikana.

Kela **ei edellytä** tapaturmavakuutuksen kattavan asiakkaan ja asiakkaan läheisen kuntoutukseen liittyviä kodin ja kuntoutuksen toteutuspaikan välisiä matkoja.

Ryhmämuotoisen tapaturmavakuutuksen on täytettävä seuraavat vähimmäisehdot:

- tapaturmasta aiheutuvia hoitokuluja korvataan vähintään 8500 euroon asti

- korvaus tapaturmaisesta pysyvästä haitasta on vähintään 5000 euroa
- korvaus tapaturmaisen kuoleman varalta on vähintään 5000 euroa.

14.2 Vakuutusturvasta tiedottaminen

Ilmoita asiakkaalle ja kuntoutukseen osallistuvalle läheiselle kirjallisesti **ennen kuntoutuksen käynnistymistä**, miten asiakas tai asiakkaan läheinen on vakuutettu sekä tilanteet, jotka palveluntuottajan vakuutusturva kattaa.

Asiakkaalla ja hänen läheisellään on oltava tieto esimerkiksi siitä, että tapaturmavakuutus kattaa kuntoutusohjelman, mukaan lukien kuvapuhelut. Lisäksi asiakkaalla ja hänen läheisellään on oltava etukäteen tieto tapaturmavakuutuksen korvausmääristä.

Tapaturman tai vahingon yhteydessä palveluntuottajan tehtävänä on käydä asiakkaan tai hänen läheisensä kanssa läpi vakuutusturvan sisältö ja enimmäiskorvausmäärät sekä ohjata asiakasta tai hänen läheistään vahinkoilmoituksen tekemisessä.

Kela **ei korvaa** kuntoutusohjelman (ml. etäkuntoutuksen) aikana, vapaa-ajan ohjelman aikana tai muuna vapaa-aikana tapahtuneesta tapaturmasta tai vahingosta aiheutuvia kustannuksia asiakkaalle, asiakkaan läheiselle tai palveluntuottajalle.

15 Asiakasturvallisuus

Palveluntuottajana **vastaat asiakkaan turvallisuudesta koko asiakkaan kuntoutuksen ajan.**

15.1 Hätätilanteisiin valmistautuminen

Palveluntuottajana vastaat siitä, että käytössä on hätätilanteita (ml. kuvapuhelut) varten ajantasainen ja toimipistekohtainen toimintasuunnitelma ja jokainen henkilöstöön kuuluva on siitä tietoinen sekä osaa toimia sen mukaan.

Anna asiakkaille **selkeät suulliset ja kirjalliset toimintaohjeet** mahdollisia hätätilanteita varten heti kuntoutuksen alkaessa.

15.1.1 Menettelyohjeet erityistilanteissa

Varaudu huolellisesti esim. seuraavia erityistilanteita varten asiakkaiden kannalta:

- fyysisen tai henkisen väkivallan uhka
- seksuaalinen häirintä
- päihteiden käyttö
- epidemiat
- tapaturmat ja moniresistentti mikrobi.

  Huomioitavaa: Jos moniresistentin mikrobin kantajalla on avoin infektoitunut haava tai voimakkaasti oireileva iho, siirrä kuntoutuksen toteutusta.

Huolehdi menettelyohjeiden päivityksestä sekä henkilöstön ajantasaisesta koulutuksesta asiaan liittyen ja tee niitä varten selkeät menettelyohjeet. Huomioi em. asioihin mahdollisesti liittyvä viranomaisohjeistus.

15.1.2 Pelastussuunnitelma

Palveluntuottajana vastaat siitä, että

- asiakkaan kuntoutus toteutetaan toimipisteessä, jota koskien on tehty hätätilanteita varten kirjallinen suunnitelma asiakkaiden turvallisuuden varmistamiseksi (esim. vaaratilanteiden syntymisen ehkäisy, asiakkaiden poistumisen turvaaminen)
- toimipisteen turvallisuudesta on huolehdittu siten, kuin pelastuslaki ja valtioneuvoston asetus pelastustoimesta edellyttävät.

15.1.3 Turvallisuus kuntoutuksen toteutuksen aikana

Palveluntuottaja vastaa asiakasturvallisuudesta siten, että

- hätätilanteita varten on olemassa ajantasainen toimintasuunnitelma
- kuvapuhelun aikaisia hätätilanteita varten on olemassa ajantasainen toimintasuunnitelma
- kuntoutuksen toteuttavalla kuntoutushenkilöstöllä on **Suomen Punaisen Ristin (SPR) EA 1 -koulutus** tai **muu vastaavan tasoinen koulutus** ja että nämä koulutukset ovat voimassa. Ensiapukurssien päivityksestä saa tietoa mm. Suomen Punaisen Ristin verkkosivuilta (www.punainenristi.fi).

- mahdollisten allastilojen käytössä noudatetaan Turvallisuus- ja kemikaaliviraston (Tukes) julkaisusarjan 1/2015 ohjetta ”Uimahallien ja kylpylöiden turvallisuuden edistäminen”. Kyseinen ohje on Turvallisuus- ja kemikaaliviraston verkkosivuilla.

15.2 Vakavista tapaturmista ilmoittaminen

Ilmoita välittömästi Kelaan kuntoutuspalvelujen ryhmään, jos kuntoutuksen aikana asiakkaalle tai kuntoutukseen osallistuvalle asiakkaan läheiselle sattuu vakava tapaturma, joka aiheuttaa pitkän sairaalahoidon, pysyvän vamman tai kuoleman.

Tee ilmoitus osoitteeseen: kuntoutus_palvelukuvaukset(at)kela.fi

Ilmoita Kelaan seuraavat asiat:

- kenelle ja milloin tapaturma on sattunut
- mitä on tapahtunut
- miten tilanteessa on toimittu
- mitkä ovat olleet jatkotoimet
- mikä kuntoutuspalvelu on kyseessä
- mihin toimenpiteisiin palveluntuottaja on ryhtynyt vakavan tapaturman johdosta
- tieto vakuutusyhtiöstä.

16 Kuntoutuksen markkinointi

Markkinointi palveluntuottajan toteuttamana on mahdollista vasta siinä vaiheessa, kun olet palveluntuottajana Kelan kanssa allekirjoittanut kyseisestä palvelusta sopimuksen ja tiedot toteutettavista kuntoutuspalveluista on julkaistu Kelan verkkosivulla.

Palveluntuottajalla on oltava omat verkkosivut, joilla annetaan selkeästi ajantasaista tietoa asiakkaille toteutettavista Kelan kuntoutuspalveluista.

Informoi verkkosivuilla asiakkaita mm. kuntoutuksen

- sisällöstä
- kohderyhmästä ja valintakriteereistä

- toteutuksesta
- hakemisesta.

Varmista myös, että verkkosivuilla on seuraavat asiat:

- Kysymyksessä on Kelan järjestämä ja rahoittama kuntoutus.
- Asiakkaalla on mahdollisuus hakea kuntoutusrahaa sekä matkakorvauksia Kelalta.

Markkinoinnin tiedot **eivät saa olla** ristiriidassa sopimuksen, kuntoutuksen palvelukuvausten tai Kelan ohjeiden kanssa.

Ohjaa verkkosivujen käyttäjää tutustumaan Kelan sivuihin, joilla on tarkempia tietoja Kelan etuuksista, kuten kuntoutusrahasta ja matkakorvauksista.

17 Kelan tehtävät

17.1 Kuntoutuspalvelun toteuttaminen

17.1.1 Palveluntuottaja

Palveluntuottajaksi voi rekisteröityä yksityinen yritys, laitos, säätiö tai muu yhteisö, jolla on valmius toteuttaa Kansaneläkelaitoksen kuntoutusetuuksista ja kuntoutusrahaetuuksista annetun lain (566/2005, Kelan kuntoutuslaki) tarkoittamia kuntoutuspalveluja rekisteröitymisedellytysten mukaisesti.

Rekisteröitymismenettelyyn voidaan Kelan kuntoutuslain perusteella (53 §) hyväksyä palveluntuottaja, joka **ei ole** julkinen tai julkiseen rinnastettava taho. Edellytys koskee myös mahdollista alihankkijaa. Esimerkiksi kunta tai kuntayhtymä ei voi rekisteröityä palveluntuottajaksi. Sen sijaan kuntalain (410/2015) 126 §:n mukaisesti yhtiöitetty ja rekisteröitymisehdot täyttävä toimija voi rekisteröityä palveluntuottajaksi.

Palveluntuottaja ei voi toimia samanaikaisesti kuntoutujan kuntoutuksen suunnittelutahona ja kuntoutuksen palveluntuottajana.

17.1.2 Palveluntuottajan ja palveluyksikön rekisteröinti

Palveluntuottajan, joka tuottaa terveydenhuollon palveluja, on noudatettava sosiaali- ja terveydenhuollon valvontaa koskevaa lainsäädäntöä (741/2023) Palveluntuottaja vastaa myös siitä, että palveluntuottaja ja palveluyksikkö on rekisteröity kyseisen lain edellyttämällä tavalla.

17.1.3 Ryhmittymä

Ryhmittymällä tarkoitetaan kuntoutuspalveluntuottajien yhteistyötä sopimuksen saamiseksi. Yritykset voivat muodostaa ryhmittymän ja hakeutua kuntoutuspalveluntuottajaksi ryhmittymänä. Ryhmittymään kuuluvat kuntoutuspalveluntuottajat sitoutuvat sopimuksen mukaisen kuntoutuspalvelun toteuttamiseen yhteisvastuullisesti. Jokaisen ryhmittymän jäsenen tulee osallistua hankinnan kohteena olevan kuntoutuspalvelun toteuttamiseen.

Kela edellyttää, että ryhmittymä nimeää joukostaan yhden palveluntuottajan, jonka kautta ryhmittymän sopimuksen toteuttaminen järjestetään. Kelan toimeenpano- ja maksujärjestelmiin kirjataan kyseisen palveluntuottajan Y-tunnus. Kuntoutuspalvelun laskutus ja maksaminen sekä yhteydenpito Kelan kanssa hoidetaan kyseisen palveluntuottajan kautta.

Ryhmittymän **kaikki jäsenet** allekirjoittavat sopimuksen.

17.1.4 Alihankinta

Voit tuottaa Kelan kuntoutuspalveluja myös alihankintana. Koko palvelua ei saa kuitenkaan tuottaa alihankintana, vaan palveluntuottajan pitää itse toteuttaa ainakin osa kyseessä olevasta kuntoutuspalvelusta.

Alihankinnan käyttäminen ei rajoita vastuutasi kuntoutuspalvelun tuottamisesta. Vastaat Kelalle alihankkijan toteuttamasta kuntoutuspalvelusta, vastuista ja velvoitteista kuten omistasi.

Huomioitavaa on, että

- alihankkija ja palveluntuottaja ovat **aina eri yrityksiä**

- alihankkija **ei ole** sopimussuhteessa Kelaan
- alihankkija **ei voi olla** julkinen tai siihen rinnastettava taho.

17.2 Asiakkaan kuntoutusasian käsittely

Asiakas hakee Kelan järjestämää kuntoutusta täyttämällä kuntoutushakemuksen. Lisäksi hakemuksen liitteeksi tarvitaan lääkärilausunto B tai muu vastaavat tiedot sisältävä lääketieteellinen selvitys tai kuntoutussuunnitelma.

17.2.1 Kuntoutuspäätös

Asiakas saa hakemaansa kuntoutukseen aina kirjallisen päätöksen, jossa on kerrottu asian ratkaisu perusteluineen. Asiakas saa myönteisen kuntoutuspäätöksen liitteenä ohjeet kuntoutuksen toteutusta varten.

Asiakkaan myönteinen kuntoutuspäätös sekä kuntoutuksen toteuttamisen kannalta välttämättömät tiedot lähetetään palveluntuottajalle.

17.2.2 Toimenpiteet toteutuneen kuntoutuksen jälkeen

Asiakkaan kuntoutuksen toteutumisen jälkeen Kela ohjaa asiakkaan tarvittaessa muiden tämän tarvitsemien palvelujen pariin.

18 Kuntoutuskustannusten laskutus ja maksaminen

18.1 Maksaminen

Kela maksaa hyväksytyn laskun perusteella kuntoutuksesta aiheutuneet todelliset sopimuksenmukaiset kustannukset palveluntuottajalle. Kela korvaa pääsääntöisesti vain toteutuneesta kuntoutuksesta aiheutuneet kustannukset.

Jos asiakas keskeyttää kuntoutuksen, Kela maksaa kuntoutuksesta aiheutuneet kustannukset kuntoutuksen keskeytymiseen saakka.

Kela voi maksaa kuntoutuksesta aiheutuneet kustannukset, vaikka niitä ei olisi haettu määräajassa, jos epääminen myöhästymisen vuoksi arvioidaan kohtuuttomaksi.

18.2 Laskuttaminen

Palveluntuottaja sitoutuu noudattamaan sopimuksen mukaisia hintoja ja hintalajeja. Sovitut hinnat sisältävät kaikki kyseisestä kuntoutuksesta aiheutuvat kustannukset. Palvelukuvauksen mukaisesta kuntoutuksen toteuttamisesta ei saa periä asiakkaalta asiakasmaksua, omavastuuosuutta tai muuta lisämaksua.

Lähetä lasku Kelaan **viimeistään 2 kuukauden kuluessa** kuntoutuksen toteutumisesta. Käytä laskuttaessasi Kelan laskutuslomaketta. Kun Kela ottaa käyttöön sähköisen laskun vastaanottamisen ja palveluntuottaja toimittaa sähköisen laskun Kelaan, on palveluntuottaja velvollinen noudattamaan Kelan antamia ohjeita sähköisen laskun toimittamisesta.

18.3 Kuntoutuspalvelun toteuttaminen ja laskuttaminen, kun asiakas sairastuu äkillisesti

Äkillinen sairastuminen tarkoittaa tilannetta, jossa lapsi, nuori tai läheinen **sairastuu äkillisesti** kuntoutusta edeltävänä iltana klo 16 jälkeen tai tapaamispäivän aamuna.

Jos tapaaminen on peruuntumassa lapsen, nuoren tai aikuisen läheisin sairastumisen takia, sovi yhdessä heidän kanssaan, kuinka toimitte. Vaihtoehdot ovat:

- Toteuta tapaaminen kuvapuheluna samana ajankohtana ja laskuta tapaamisen sen toteuduttua.
- Sovi uusi aika tapaamisen toteuttamiseksi kuvapuheluna tai kasvokkain ja laskuta tapaaminen sen toteuduttua.
- Jätä tapaaminen toteuttamatta etkä laskuta tapaamisesta. Tällöin asiakkaalle myönnetyt tapaamiskerrat eivät vähene.

Edellä mainituista vaihtoehdoista poiketen, voit laskuttaa keskeytyneen tai peruuntuneen tapaamisen, jos

- tapaamisen yhteydessä käy ilmi, että asiakas on päihtynyt eikä kuntoutusta pystytä sen vuoksi toteuttamaan
- asiakas sairastuu äkillisesti tapaamisen aikana.

Jos saat tiedon tapaamisen peruuntumisesta, kun olet matkalla perheen luokse, voit laskuttaa toteutuneet matkakustannukset verohallinnon voimassa olevan kilometrikorvauksen tai julkisen kulkuvälineen lippujen hinnan mukaisesti. Laskuta matkakustannukset hintalajilla ”Matkat, äkillinen sairastuminen”. Matkakustannusten laskuttaminen ei vähennä asiakkaalle myönnettyjen tapaamisten määrää.

Lisätietoja äkillisestä sairastumisesta etäkuntoutuksen aikana: Yleinen osa, luku 7: Etäkuntoutuksen toteutus.

19 Auditointi

Palvelujen laadun arvioimiseksi Kelalla on oikeus valvoa palvelun toteutusta.

Auditointi on Kelan toteuttama järjestelmällinen, riippumaton ja dokumentoitu arviointi kuntoutustoiminnan laadun varmistamiseksi ja kehittämiseksi. Auditoijina toimivat koulutetut Kelan toimihenkilöt.

Auditoinnin tavoitteena on varmistaa, että palveluntuottaja toteuttaa kuntoutuspalvelun asiakaslähtöisesti ja palvelukuvauksen mukaisesti sekä sopimuksessa sovitulla tavalla.

Auditoinnista laaditaan kertomus, josta ilmenee keskeiset havainnot. Palveluntuottajan tulee korjata auditoinnilla havaitut poikkeamat.

Auditoinnissa tarkastetaan esimerkiksi seuraavia laadun osa-alueita:

- laadunhallinta
- henkilöstö
- kuntoutustilat ja -laitteet
- asiakasturvallisuus
- asiakkaan oikeudet
- kuntoutusprosessin sisältö ja toteutus
- dokumentaatio
- laskuttaminen.

20 Tiedottaminen ja sidosryhmäyhteistyö

Kela tiedottaa kuntoutuspalveluista valtakunnallisesti sekä paikallisesti.

Kelan kumppaneille kohdistetut verkkosivut sisältävät mm.

- kuntoutuksen palvelukuvaukset
- tietoa palveluista
- ajankohtaistiedotteita
- tiedotuksia sidosryhmille järjestettävistä tilaisuuksista, kuten koulutuksista ja työkokouksista.

Liite 1: Ammatti- ja tehtävänimikkeet

Tässä liitteessä ammattinimikkeellä tarkoitetaan suojattua ammattinimikettä, jota käyttävä henkilö on oikeutettu toimimaan asianomaisessa ammatissa ja käyttämään asianomaista lailla tai asetuksella suojattua ammattihenkilön ammattinimikettä.

Palvelukuvauksessa mainittuihin AMK-tutkintoihin rinnastetaan myös vastaavat vanhemmat opistoasteen tutkinnot. Ammattiopistotasoisiin ammatillisiin perustutkintoihin rinnastetaan vastaavat vanhemmat koulutasoiset tutkinnot.

Henkilöt, jotka ovat saaneet nimikesuojauksen ennen vuotta 2008 ammattiin, johon ei enää järjestetä koulutusta, katsotaan edelleen terveydenhuollon ammattihenkilöistä annetun lain ja asetuksen tarkoittamiksi terveydenhuollon ammattihenkilöiksi.

Kaikkiin tutkintoihin rinnastetaan myös vastaavat EU:ssa hyväksytyt koulutukset. Siltä osin, kun kyseessä on ammatti, joka edellyttää toimivaltaisen viranomaisen tunnustamista Suomessa, noudatetaan ammattipätevyyden tunnustamisesta annettua lakia tai sen sijaan tullutta lakia.

Erikoislääkäri

- henkilö, jolle Sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontavirasto (Valvira) on myöntänyt oikeuden harjoittaa erikoislääkärin ammattia laillistettuna ammattihenkilönä Suomessa

Erityisopettaja

- henkilö, joka täyttää opetustoimen henkilöstön kelpoisuusvaatimuksista annetussa asetuksessa (986/1998) säädetyt kelpoisuusvaatimukset toimia erityisopettajana

Kuntoutuksen ohjaaja (AMK)

- sosiaali- ja terveysalan ammattikorkeakoulututkintonimike
- kuntoutusohjauksen ja -suunnittelun koulutusohjelma

Neuropsykiatrinen valmentaja

- on suorittanut neuropsykiatrisen valmentajan koulutuksen, joka on laajuudeltaan vähintään 20 op ja täyttää Neuropsykiatriset valmentajat ry:n jäsenistölleen asettamat neuropsykiatrisen valmentajan koulutuksen laatukriteerit

Neuropsykologi

- psykologin peruskoulutus, **lisäksi on oltava**
    - Valviran myöntämä oikeus harjoittaa ammattiaan laillistettuna ammattihenkilönä **ja**
    - on suorittanut neuropsykologin erikoistumiskoulutuksen:
        - kliininen neuropsykologi tai neuropsykologian erikoispsykologi

Perheterapeutti

- terveydenhuollon laillistettu ammattinimike, jonka Valvira on myöntänyt

Psykologi

- terveydenhuollon ammattihenkilö, jolla **lisäksi on oltava**
    - Valviran myöntämä oikeus harjoittaa ammattiaan laillistettuna ammattihenkilönä

Psykoterapeutti

- terveydenhuollon ammattihenkilö, **jolle lisäksi**
    - Valvira on myöntänyt oikeuden käyttää psykoterapeutin nimikesuojattua ammattinimikettä

Sairaanhoitaja (AMK)

- sosiaali- ja terveysalan tutkintonimike
- oltava Valviran myöntämä oikeus harjoittaa ammattiaan laillistettuna ammattihenkilönä
- koulutukseen voi sisältyä suuntautumisvaihtoehtoja
- tutkinnon jälkeen voi suorittaa erikoitumis- tai täydennyskoulutuksia

Sosiaalityöntekijä

- henkilö, jolla on oikeus harjoittaa sosiaalityöntekijän ammattia laillistettuna ammattihenkilönä siten kuin laissa sosiaalihuollon ammattihenkilöistä (817/2015) säädetään

Sosionomi (AMK)

- sosiaali- ja terveysalan ammattikorkeakoulututkintonimike, **lisäksi oltava**
    - oikeus toimia sosiaalihuollon laillistettuna ammattihenkilönä siten kuin laissa sosiaalihuollon ammattihenkilöistä (817/2015) säädetään

Toimintaterapeutti (AMK)

- sosiaali- ja terveysalan tutkintonimike, **lisäksi oltava**
    - Valviran myöntämä oikeus harjoittaa ammattiaan laillistettuna ammattihenkilönä